

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Географічний факультет
Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

здобувачка II курсу, 615 групи,
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014.07 «Середня освіта
(географія)» ОП «Географія»

Волошин Ангеліна Віталіївна

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри економічної географії
та екологічного менеджменту

Чубрей Олександра Степанівна

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2024 р.
Зав. кафедрою _____ проф. Руденко В.П.*

АНОТАЦІЯ

Волошина А.В. Функціонування фахової передвищої та вищої освіти України в умовах воєнного стану: географічний аспект

Випускна кваліфікаційна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.07 «Середня освіта (географія)». – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У науковому дослідженні проаналізовано виклики, які постали перед українською системою освіти в умовах воєнного стану; визначено масштаби руйнувань та пошкоджень вищих і середніх спеціальних навчальних закладів внаслідок збройного вторгнення російської федерації в Україну; виявлено особливості функціонування евакуйованих вищих і середніх спеціальних навчальних закладів у сучасних умовах; здійснено аналіз рівня працевлаштування випускників вищих та середніх спеціальних навчальних закладів; розкрито особливості навчального процесу вищих та середніх спеціальних навчальних закладів у сучасних умовах; проведено SWOT-аналіз дистанційної освіти на сучасному етапі; визначено можливості розвитку вищої та фахової передвищої освіти в Україні в повоєнний період.

Ключові слова: фахова передвища, вища освіти, війна, виклики, трансформації, особливості освітнього процесу

ABSTRACT

Voloshyna A.V. Functioning of professional higher education in Ukraine under martial law: geographical aspect.

The final qualification work of the second (master's) level of higher education in the specialty 014.07 “Secondary Education (Geography).” - Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The scientific research analyzes the challenges faced by the Ukrainian education system under martial law; determines the extent of destruction and damage to higher and secondary specialized educational institutions as a result of the armed invasion of the Russian Federation in Ukraine; identifies the peculiarities of the functioning of evacuated higher and secondary specialized educational institutions in modern conditions; analyzes the level of employment of graduates of higher and secondary specialized educational institutions; reveals the peculiarities of the educational process of higher and secondary specialized educational institutions.

Keywords: professional higher education, higher education, war, challenges, transformations, features of the educational process

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.В. Волошин

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1. ВИКЛИКИ СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	6
1.1. Реалії функціонування системи освіти України в умовах збройної агресії російської федерації проти України.....	6
1.2. Організаційна трансформація діяльності сфери освіти в сучасних умовах...	10
1.3. Міжнародна підтримка освіти в Україні під час війни.....	15
Висновки до розділу 1.....	21
Розділ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОЇ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	22
2.1. Масштаби руйнувань та пошкоджень закладів вищої та фахової передвищої освіти.....	22
2.2. Переміщені заклади вищої та фахової передвищої освіти та проблеми їх функціонування в умовах воєнного стану.....	27
2.3. Аналіз рівня працевлаштування випускників закладів вищої освіти в сучасних умовах.....	31
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦЬОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	40
3.1. Особливості освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти на сучасному етапі.....	40
3.2. Дистанційна освіта в умовах воєнного стану: SWOT-аналіз.....	45
3.3. Перспективи розвитку вищої та фахової передвищої освіти в сучасних умовах.....	56
Висновки до розділу 3.....	59
Розділ 4. ВІДНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	62
ВИСНОВКИ.....	70
ЛІТЕРАТУРА.....	75
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабне військове вторгнення РФ проти України 24 лютого 2022 року поставило під загрозу існування, суверенітет та єдність нашої держави. Під ворожим ударом опинилася соціально-економічна структура України, значних руйнувань та пошкоджень зазнали об'єкти інфраструктури, громадські та соціальні будівлі, в тому числі багато закладів освіти. Понад 2 000 навчальних закладів зазнали обстрілів, з яких понад 200 були повністю зруйновані. Також є жертви серед учнів та вчителів. У східних і південних частинах України, де тривають бойові дії, умови життя дітей стали нестерпними. Українські школярі, студенти та їхні батьки, які втекли від війни, були змушені переїхати в інші безпечні райони країни або за кордон, щоб врятувати своє життя і здоров'я. При цьому діти розлучаються зі своїми сім'ями, втрачають батьків, зазнають насильства, жорстокого поводження та сексуальної експлуатації і наражаються на великий ризик потрапити до лап торговців людьми. Тому в нинішніх умовах це дослідження є актуальним і заслуговує на увагу.

Метою дослідження є аналіз поточного стану функціонування фахової передвищої та вищої освіти в Україні в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження – заклади фахової передвищої та вищої освіти України.

Предмет дослідження – сучасні аспекти функціонування фахової передвищої та вищої освіти України в умовах воєнного стану.

Для досягнення мети дослідження визначено наступні завдання:

- проаналізувати виклики, які постали перед українською системою освіти в умовах воєнного стану;
- визначити масштаби руйнувань та пошкоджень вищих і середніх спеціальних навчальних закладів внаслідок збройного вторгнення російської федерації в Україну;
- виявити особливості функціонування евакуйованих вищих і середніх спеціальних навчальних закладів у сучасних умовах;
- проаналізувати рівень працевлаштування випускників вищих і середніх спеціальних навчальних закладів;
- здійснити аналіз рівня працевлаштування випускників вищих та середніх спеціальних навчальних закладів.

- розкрити особливості навчального процесу вищих та середніх спеціальних навчальних закладів у сучасних умовах;

- провести SWOT-аналіз дистанційної освіти на сучасному етапі;

- визначити можливості розвитку вищої та фахової передвищої освіти ;

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності (Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, П. Гальперін, Дж. Гілфорда, І. Підласого Л. Рибалко, С. Русова, В. Сухомлинського та ін.); теоретична база становлення географічної освіти (М. Баранський, О. Барков, С. Рудницький та ін.), дослідження людино-центризму (В. Андрущенко, В. Кремень) та географічного центризму (О. Афанасьєв, К. Мезенцев, І. Пилипенко, В. Шевченка та ін.), розвитку географії як шкільного предмета (В. Жердель, О. Половинкін, Ю. Саушкін, І. Шоробура та ін.).

Методологія та методи дослідження:

- *Теоретичні:* джерелознавчий системний аналіз філософської, історико-педагогічної, психолого-педагогічної, методичної, географічної літератури відповідно до теми дослідження;

- *Емпіричні:* Психолого-педагогічні методи збору емпіричних даних: кількісна та якісна обробка результатів дослідження: математико-статистична обробка та оцінка даних; зберігання та візуалізація інформації; комп'ютерні методи обробки даних; графічне моделювання.

- *Інформаційну базу дослідження* складається з теоретичних розробок, Інтернет-джерел, періодичних матеріалів, статистичних та аналітичних матеріалів, а також результатів власних досліджень .

Структура та обсяг роботи. Дослідження включає вступ, чотири основні розділи, висновки, перелік використаних джерел і додатки. У роботі присутні таблиці та додаткові матеріали. Загальна кількість джерел у списку літератури становить 49 позицій.

Розділ 1. ВИКЛИКИ СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1 Реалії функціонування системи освіти України в умовах збройної агресії російської федерації проти України

Коли 24 лютого 2022 року розпочалося повномасштабне військове вторгнення рф проти України, соціально-економічна система опинилася під ворожим ударом, що призвело до значних руйнувань та пошкоджень об'єктів інфраструктури, комунальних та соціальних будівель, у тому числі багатьох освітніх закладів. Кілька українських міст і селищ були повністю стерті з лиця землі російською артилерією та авіаударами. Гуманітарна проблема продовжує зростати з кожною хвилиною. Сотні дітей гинуть і отримують поранення, щосекунди діти зазнають глибоких травм від насильства [11].

Сотні тисяч дітей втратили доступ до безпечної води та електроенергії через пошкодження інфраструктури.

Війна в Україні чинить безпрецедентний руйнівний вплив на життя дітей, якого світ не бачив з часів Другої світової війни, зазначає ЮНІСЕФ. Внаслідок активних бойових дій близько трьох мільйонів дітей залишилися на території України, тоді як понад 2,2 мільйона дітей, які перебувають у країнах, що приймають українських біженців, терміново потребують гуманітарної допомоги. На сьогодні майже дві третини дитячого населення зазнали примусового переміщення як у межах держави, так і на міжнародному рівні. Дані, надані Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини, свідчать про те, що щодня в Україні гинуть двоє дітей, а четверо зазнають поранень, переважно внаслідок обстрілів населених пунктів зі сторони Російської Федерації. Цивільна інфраструктура, від якої залежать діти, продовжує зазнавати все більшої шкоди або руйнування. Крім того, війна та масове переміщення знищили засоби до існування та економічні можливості українських громадян. Як наслідок, багато сімей не заробляють достатньо, щоб задовольнити свої основні потреби та належним чином утримувати своїх дітей. За даними прокуратури, станом на 1 серпня 2022 року загинуло 358 дітей та отримали поранення 693 дитини, але це

не враховуючи дітей у районах ведення бойових дій.

Українська система освіти стикається з новими реаліями, а освітяни стикаються з безпрецедентними проблемами. З початку війни Міністерство освіти і науки України (МОН) перебуває в постійному контакті з регіональними міністерствами освіти та керівниками вищих навчальних закладів. Міністерство освіти і науки України звернулося з офіційним відкритим листом до міжнародної спільноти, зокрема до міністрів освіти країн Європейського Союзу, із проханням про надання підтримки українській освітній системі. У той же час було прийнято рішення про призупинення будь-якої співпраці у сфері освіти і науки з державними органами Російської Федерації та інших країн, які висловили підтримку збройній агресії проти України. З метою забезпечення безпеки у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) на початковому етапі було тимчасово припинено навчальний процес та оголошено період канікул. Надалі освітня діяльність продовжилася у всіх можливих формах залежно від безпекової ситуації. Зокрема, навчання здійснювалося онлайн із використанням комп'ютерних засобів та дистанційного доступу в районах, що межували з зонами активних бойових дій, офлайн у відносно безпечних регіонах та у змішаній формі, яка поєднувала обидва формати. Заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти зіткнулися з новими викликами, пов'язаними із масовим залученням студентів і викладачів до лав Збройних сил України (ЗСУ) та територіальної оборони. Проте навіть у цих умовах деякі викладачі продовжували виконувати свої професійні обов'язки, організовуючи освітній процес для студентів, перебуваючи безпосередньо на передовій. [18]

Навчальні заклади перетворилися на штаби підтримки населення та армії. Студенти та викладачі працювали волонтерами, збирали кошти та передавали їх українським військовим та передавали кошти українській армії, а також записували відеозвернення для міжнародних ЗМІ, щоб донести до них реальність російської агресії. Студенти брали участь у створенні сайтів та телеграм-каналів для інформування громадськості про перебіг бойових дій та інші важливі питання. Студенти технічних університетів були організовані для кіберпідтримки країни.

Значна частина цих дітей стикалася з надзвичайно травматичними подіями, що істотно впливають на їхній розвиток та психосоціальне благополуччя. Особливої

уваги потребують діти без супроводу дорослих та ті, хто був розлучений зі своїми сім'ями, оскільки вони є найбільш соціально незахищеною категорією. Відповідно до даних ЮНІСЕФ, війна створила найбільшу кризу у сфері захисту дітей у 21-му столітті, що акцентує необхідність невідкладних заходів для забезпечення безпеки, стабільності та належної підтримки молодого покоління[33].

У зв'язку з цим Міністерство освіти і науки (МОН) реалізувало низку ініціатив, спрямованих на надання такої підтримки. На офіційному веб-сайті міністерства розміщено корисні рекомендації для осіб, що зазнали впливу кризових ситуацій. Також утворено групу волонтерів-психологів, які організують спеціальні проєкти для дітей і дорослих, надаючи рекомендації щодо управління емоційним станом. У рамках вирішення проблеми психологічної підтримки активну участь бере також представництво ЮНІСЕФ, що зосереджує зусилля на подоланні стресу, збереженні психічного та фізичного здоров'я, а також забезпеченні безпеки й розвитку дітей у період війни. На офіційному порталі цієї організації розміщено практичні поради експертів та корисні інформаційні ресурси, спрямовані на допомогу дітям, батькам і опікунам у боротьбі із психічним напруженням. Особлива увага приділяється підтримці осіб, які змушені перебувати за межами України або на відносно безпечних територіях країни. Поряд з цим триває реалізація ключових інституційних реформ у всіх освітніх ланках. З огляду на важливість цих завдань фахівцями департаменту було сформульовано чіткий перелік пріоритетів освітньої політики. Їх своєчасне впровадження сприятиме мінімізації втрат в освітньому процесі та забезпечить сталість функціонування системи національної освіти [11].

Військове вторгнення РФ проти нашої держави, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, є викликом існуванню, суверенітету та єдності нашої держави. Серед важливих викликів, з якими стикається сектор освіти:

- Загрожує життю та здоров'ю.
- Величезне руйнування освітньої інфраструктури включає пошкодження приміщень навчальних закладів.
- Значні втрати серед студентів і викладачів відбуваються через вимушену масову міграцію учасників освітнього процесу як у межах України, так і за її кордонами.

- Ці події загострюють проблему доступу українських учнів і студентів до освіти, порушуючи безперервність навчального процесу.
- Втрата органів управління освітою на територіях під тимчасовою окупацією чи бойовими діями ускладнює ситуацію.
- Примусове перенаправлення українських школярів на російськомовні навчальні програми і підручники супроводжується вимушеним переходом на російську мову навчання.
- Скорочення державних і місцевих бюджетних асигнувань на освіту також має значний вплив. [16].

1.2. Організаційна трансформація діяльності сфери освіти в сучасних умовах

За короткий термін запровадженням воєнного стану було створено основу інституційно-правового регулювання освітньої галузі в Україні. МОН залишається ключовим органом у сферах освіти і науки, наукової діяльності, науки і технологій, інноваційної діяльності та трансферу технологій, управління закладами освіти, підприємства, установи, організації, що надають освітні послуги або пов'язані з наданням таких послуг. Забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного нагляду (контролю) за діяльністю органів і організацій, які здійснюють відповідну діяльність, незалежно від їх підпорядкування.

З початку війни Міністерство освіти і науки розробило інституційну та нормативно-правову базу для забезпечення освітнього процесу проти викликів, пов'язаних із збройною агресією Росії проти України. Одним із першочергових заходів (Наказ МОН № 232 від 28.03.2022) є звільнення учнів, які здобули базову початкову та середню освіту, від державної підсумкової атестації, у 2021/2022 навчальному році : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.02.2022 № у 2021/2022 навчальному році. Указ № 274 від 28.03.2022 спрямований на створення правової бази для того, щоб діти, які через ворожу діяльність вимушено змінили місце проживання чи навчання, могли продовжувати відвідувати школу в безпечних умовах [38].

Відповідно до наказу МОН «Про деякі питання організації роботи закладів

фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 № 235 створено інституційні заходи для забезпечення захисту освітян, персоналу та майна закладу, вжиття заходів евакуації у разі необхідності та організації особливих умов навчання для студентів, які проходять службу у збройних силах та силах регіональної оборони, а також для студентів, які займаються волонтерською діяльністю (встановлення індивідуальних графіків, надання академічних відпусток тощо) [32].

Також створено умови для евакуації та переміщення закладів освіти з тимчасово окупованих територій та районів проведення активних бойових дій. З цих питань було видано більше 50 наказів Міністерства освіти і науки.

Таким чином, Міністерство освіти і науки України оперативно здійснило інституційно-правове регулювання освітньої галузі в умовах воєнного стану та забезпечило виконання її основних завдань.

Запровадження воєнного стану в Україні вплинуло на всі сфери життя країни. Не минули зміни і сферу освіти. Війна негативно впливає на організацію освітнього процесу, що зумовлює необхідність гнучких змін в освітній галузі в умовах воєнного стану.

Це вимагає гнучких змін в освітній сфері в умовах воєнного стану. Перш за все, учасники освітнього процесу потребують захисту, особливо на початку повномасштабної війни. У зв'язку з цим Міністерство освіти і науки рекомендувало всім навчальним закладам оголосити щонайменше двотижневі канікули. Також рекомендовано призупинити навчальний процес у дошкільних навчальних закладах.

Війна змусила багатьох працівників освіти масово покинути свої місця проживання. Таке масштабне переміщення є викликом для системи освіти як в Україні, так і за її межами. Адже необхідно забезпечити рівний доступ до освіти, створити передумови для утримання учнів та вчителів у сфері впливу української системи освіти, а також повернути їх у разі переміщення за кордон. Однак першочерговим завданням влади є захист життя всіх громадян, які беруть участь в освітньому процесі, а також всіх громадян, які беруть участь в освітньому процесі [30].

На 18-й день після початку війни (14 березня) у більшості регіонів після вимушених канікул відновився навчальний процес. У зв'язку з існуванням реальної загрози життю та здоров'ю громадян у деяких регіонах України, а також можливістю

оголошення повітряних попереджень по кілька разів на день у більшості областей, Міністерство освіти і науки рекомендувало гнучко організовувати роботу навчальних закладів відповідно до конкретної безпекової ситуації, а саме:

- призупинення навчального процесу (працівники навчального закладу виконують заходи та завдання, визначені військово-цивільною адміністрацією);
- організація дистанційного навчального процесу (за погодженням з органами військового управління);
- використання змішаних форм навчання; [32]

Організаційні реформи стали серйозним викликом, який торкнувся всіх сегментів української системи освіти - від дошкільної до вищої. Однак управлінці освіти зробили все можливе, щоб стабілізувати навчальний процес, завершити 2021/2022 навчальний рік, організувати вступну кампанію та забезпечити успішний старт нового навчального року. Водночас не всі заклади освіти змогли продовжити навчання через низку негативних факторів, серед яких руйнування та пошкодження приміщень, окупація, активні бойові дії, ракетні обстріли та перепрофілювання закладів освіти на центри соціальної та гуманітарної допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Заклади загальної середньої освіти були залучені до реформування в організаційній площині з метою створення безпечного освітнього середовища та забезпечення всеосяжного доступу до якісної середньої освіти. У цьому контексті Міністерство освіти і науки України, спільно з компанією Google Україна, вперше з моменту воєнних дій ініціювало створення централізованого онлайн-розкладу для всіх школярів країни. У рамках реалізації освітнього проєкту "Навчання без меж" було організовано трансляцію навчальних відеоуроків для учнів 5–11-х класів. Рекомендувалося активно залучати існуючі електронні платформи, зокрема, ресурси Всеукраїнської онлайн-школи, регіональні освітні платформи, а також цифрові інструменти конкретних навчальних закладів, включаючи приватні установи. Місцеві органи управління освітою відігравали ключову роль у поширенні цієї інформації, забезпеченні координації між школами та вдосконаленні дистанційного навчання для всіх категорій учнів, зокрема дітей з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Дітям із числа ВПО надавалась можливість, за бажанням батьків, відвідувати місцеві

заклади загальної середньої освіти за місцем їхнього тимчасового перебування. Крім того, навчальний процес міг бути організований у межах окремих форм – екстернатної чи сімейної (домашньої) – на основі відповідної заяви одного із батьків або законних представників.

Діти, які навчаються в спеціальних навчальних закладах та мають особливі освітні потреби, потребують особливої уваги. Тому для реалізації індивідуального навчального плану, консультацій з батьками та перевірки виконаних завдань освітянам рекомендується використовувати інструменти комунікації, зокрема:

- Розміщення проблемних питань та рекомендацій на сайті закладу;
- Створення груп з батьками та учнями в соціальних мережах (Viber, Telegram, WhatsApp тощо);
- Застосування електронних платформ (ZOOM, Google Clasroom тощо);
- Організація скайп-зустрічей;
- Спілкування у телефонному режимі;
- Спілкування електронною поштою; [11]

Заклади позашкільної освіти зазнали значних змін, особливо в регіонах, які найбільше постраждали від російської агресії. Для забезпечення можливості навчання школярів державні установи активно впроваджують нові підходи, публікуючи в Інтернеті різноманітні відеоматеріали. Це дозволяє організовувати заняття з дітьми та створювати для них цікаві й пізнавальні форми дозвілля. Міністерство освіти і науки розробило низку важливих рекомендацій для організації навчального процесу в професійно-технічних, вищих та додаткових закладах освіти. Зокрема, запропоновано максимально залучати технології дистанційного навчання для теоретичних занять. Щодо практичної підготовки, рекомендовано використовувати навчальні майстерні, лабораторії, полігони, а також бази підприємств, на яких передбачено виконання практичних завдань. Ті елементи практики, які неможливо реалізувати дистанційно, пропонується перенести на час після завершення воєнного стану.

Організаційні зміни в освітньому процесі також торкнулися закладів фахової передвищої та вищої освіти. Університетам також було рекомендовано розпочати навчальний процес після канікул, особливо в тих регіонах, де безпекова ситуація дозволяє дистанційне або змішане навчання [32].

Студентам першого та другого курсів було надано можливість перенести час теоретичної та практичної підготовки на наступний рік. Водночас студентам, які служать у збройних силах чи силах регіональної оборони та волонтерять, рекомендовано створити особливі умови, а також внести зміни до затверджених навчальних планів з урахуванням актуальних проблем.

Наразі можна сказати, що вжито всіх необхідних заходів для забезпечення успіху поточного року, зокрема створення паспортів безпеки учасників освітнього процесу в закладах освіти, забезпечення охороною, спеціальним обладнанням для сигналізації та регулярне проведення навчально-тренувальних годин.

Одним із ключових організаційних завдань є забезпечення найвищого рівня безпеки для всіх учасників освітнього процесу. Для досягнення цієї мети центральні та місцеві органи виконавчої влади разом із закладами освіти здійснюють наступні заходи:

- Обов'язкове обстеження навчальних закладів та прилеглих до них територій на наявність небезпечних предметів фахівцями Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС);

- Підготовка систем оповіщення (сирен) для районів та об'єктів;

- Підготовка коштів для існуючих та, за необхідності, створення нових формувань цивільного захисту;

- Приведення шляхів евакуації у відповідність до законодавства;

- У кожному навчальному закладі переобладнати споруди подвійного призначення та найпростіші укриття або розгорнути швидкокомтовані захисні споруди;

- Створити в навчальних закладах запаси дидактичних матеріалів, обладнання, інструментів, води та медикаментів;

- Проведення навчань на випадок повітряної тривоги.

1.3. Міжнародна підтримка освіти в Україні під час війни

Масована агресія Росії проти України змусила мільйони освітян перервати навчання, стати внутрішньо переміщеними особами в районах України з безпечними умовами або вирушити до інших країн, у тому числі за кордон [36].

Варварські обстріли та бомбардування з боку російських військ пошкодили тисячі та повністю зруйнували сотні навчальних закладів.

Було введено воєнний стан, економіка погіршилася, що призвело до значного дефіциту державного та місцевих бюджетів. Витрати на освіту також були різко скорочені, оскільки всі ресурси мали бути мобілізовані для задоволення оборонних та гуманітарних потреб.

Міністерство освіти і науки України розробило декілька проектних пропозицій відповідно до основних пріоритетів освітньої політики для задоволення першочергових потреб освітньої галузі в умовах військового стану. Своєчасна реалізація цих пропозицій дозволить мінімізувати освітні втрати та підвищити стійкість української освіти[22]. Нижче наведено кілька прикладів:

□ **Освітнє цифрове обладнання** – проект, що передбачає закупівлю ноутбуків та планшетів для учнів і вчителів, аби забезпечити безперервний освітній процес і впровадження дистанційного навчання.

□ **Видання підручників та посібників для Нової української школи** – ініціатива, спрямована на підтримку реформ НУШ у базовій середній освіті, починаючи з 5 класу.

□ **Відкриття освітніх хабів за кордоном** – проект, який допомагає українським біженцям за кордоном долучитися до національної системи освіти, навчатися за державними стандартами, а також отримувати освітню і психологічну підтримку.

□ **Збільшення кількості шкільних автобусів** – програма, що має забезпечити доступ учнів, зокрема з регіонів, де зруйновані школи, до навчальних закладів.

□ **STEM-освіта** – ключовий елемент реформ НУШ, що спрямований на забезпечення учнів сучасними навчальними засобами для розвитку науки, технологій, інженерії та математики.

□ **Цифровий освітній паспорт** – створення цифрової освітньої екосистеми для відстеження навчальної траєкторії кожного учня, оптимізації роботи педагогів і автоматизації управлінських процесів у сфері освіти.

□ **Створення галузевих навчально-практичних центрів** – проект, який розвиває професійно-технічну освіту через створення навчально-практичних центрів.

□ **Профорієнтація та розвиток кар'єри** – ініціатива, що спрямована на допомогу молоді у свідомому виборі професії, а також на навчання навичкам першої медичної допомоги для вчителів та студентів, що особливо актуально під час війни.

Також МОН створено двомовний розділ "Підтримка освіти і науки в Україні в умовах воєнного часу", який надає актуальну інформацію про нагальні потреби системи освіти і науки та пріоритети галузевої політики[22].

Національний банк України створив спеціальний рахунок у Міністерстві освіти і науки України. Він спрямований на відновлення навчальних закладів та об'єктів, пошкоджених чи зруйнованих через російську агресію. Зокрема, кошти використовуватимуться для ремонту, закупівлі матеріально-технічних ресурсів, створення навчально-методичних матеріалів, придбання комп'ютерної техніки та іншого обладнання, програмного забезпечення, шкільних автобусів, а також для розробки навчальних програм і посібників.

Міжнародне співробітництво продовжує зосереджуватися на просуванні санкцій та інших форм обмежень проти представників Російської Федерації з боку світових партнерів. У межах санкційного пакету Єврокомісія призупинила участь російських державних установ і організацій у всіх чинних угодах про фінансування, а також обмежила виплати в межах європейської програми Erasmus+.

Європейська асоціація університетів (EUA):

Вилучено дванадцять російських закладів вищої освіти, які підтримали заяву Спільноти російських ректорів із засудженням України.

Членам організації та ширшій академічній спільноті рекомендовано рішуче засудити військові дії, сприяти їх якнайшвидшому завершенню, а також надавати всебічну підтримку постраждалим, включно з представниками університетської спільноти.

Закликається до постійної взаємодії з українськими університетами—членами міжнародних освітніх асоціацій для моніторингу їхніх потреб і забезпечення необхідної допомоги.

Разом із такими організаціями, як Scholars at Risk та Magna Charta Observatory, планується організувати національну зустріч ректорів-членів для визначення оптимальних механізмів підтримки українських вищих навчальних закладів та їхніх представників.

До кінця 2022 року передбачено публікацію детальних рекомендацій для приведення освіти України у відповідність із європейським правовим *acquis* та національною освітньою політикою.

Однією з ключових вимог, закріплених в Угоді про асоціацію, є інтеграція нових підходів до навчання, включно із прийняттям Закону України "Про освіту дорослих". У пріоритет також ставиться затвердження компетентнісних стандартів для всіх рівнів вищої освіти.

Erasmus+ реалізується відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сферах освіти, молоді, спорту та громадянського суспільства. Українські університети беруть активну участь у цій програмі у сфері вищої освіти на 2014-2020 рр., включаючи міжнародну академічну мобільність, міжуніверситетську співпрацю та європейські студії, деякі проекти розраховані до 2025 року [17].

1. Академічна мобільність. Міжнародна (кредитна) мобільність .За результатами конкурсу 2015-2020 рр. у сфері міжнародної (модульної) мобільності 32 національні Еразмус+ інституції з країн-членів програми ЄС Еразмус+ підтримали з 2 522 поданих проектів 202 у співпраці з українськими вищими навчальними закладами, а також з країнами-членами ЄС та іншими країнами 1 889 проектів з міжнародної академічної мобільності у партнерстві з університетами країн-членів програми було підтримано.

У рамках міжінституційних угод між європейськими університетами та українськими вищими навчальними закладами 11 532 українські студенти (бакалаври та магістри) навчаються в Європі, а викладачі викладають та розвивають свій потенціал в Європі. Таким чином, 17 006 студентів, аспірантів та співробітників з українських та європейських університетів взяли участь у міжуніверситетських

обмінах. Після завершення програми обміну студенти та аспіранти повертаються до українських університетів та отримують українські дипломи[10].

2. *Проекти співробітництва* сприяють інноваціям та обміну досвідом. Упродовж 2015-2024 років за участю України буде реалізовано 48 проектів міжнародного співробітництва (із 646 поданих проектів). Партнери України згадуються 271 раз, серед яких 106 вищих навчальних закладів, наукові організації (12), громадські організації, об'єднання студентів та роботодавців, громадські організації, громадські та бізнесові організації. У співпраці з різними партнерами з країн-членів ЄС та програмою Erasmus+ було реалізовано 39 спільних проектів та 9 інженерних проектів, у тому числі 19 національних проектів та 29 багатосторонніх проектів, з яких беруть участь 28 держав-членів ЄС та 19 країн-партнерів.

Таблиця 1.1

Інформація про реалізацію проектів українськими ЗВО в рамках програм ЄС із досліджень та інновацій «Горизонт 2020» і «Горизонт Європа» протягом 2021–2022 рр.

Заклад вищої освіти	Назва проекту	Бюджет проекту для українського ЗВО, євро
<u>Dnipropetrovsk National University of Railway Transport Named after Academician V. Lazaryan</u>	<u>European Training Network in Collaboration with Ukraine for Electrical Transport</u>	887 783,04
<u>National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute</u>	<u>Simultaneous Transformation of Ambient Heat and Undesired Vibrations into Electricity via Nanotriboelectrification during Non-wetting Liquid Intrusion-extrusion into-from Nanopores</u>	359 925,00
	<u>Knowledge at the Tip of Your Fingers: Clinical Knowledge for Humanity</u>	179 437,50
<u>Corporation Science Park Taras Shevchenko University of Kyiv</u>	<u>Ultra-small Nanohybrides for Advanced Theranostics</u>	345 000,00
<u>Kharkiv National University of Radio Electronics</u>	<u>DIOR: Deep Intelligent Optical and Radio Communication Networks</u>	276 000,00
<u>Chernihiv Polytechnic National University</u>	<u>Research and Training Network for Smart and Green Energy Systems and Business Models</u>	221 945,76
<u>National Aviation University</u>	<u>(LTO) noiSe and EmissioNs of supErsoniC Aircraft</u>	198 000,00
<u>National University of Kyiv-Mohyla Academy</u>	<u>Understanding and Strengthening EU Foreign and Security Policy in a Complex and Contested World</u>	62 875,00
<u>Kharkiv National University of Internal Affairs</u>	<u>Europe's Regional Partnership for Gender Equality in the Digital Age</u>	48 723,75
	<u>iNteracting netwOrk of iTelligence and security practitiOners with iNdustry and acadEmia actorS</u>	42 875,00

Складено авторами.

Проекти передбачають тривалість реалізації від двох до трьох років із можливістю продовження ще на один рік. Бюджет кожного з них становить від 500 тисяч до 1 мільйона євро. До складу консорціуму, який реалізує зазначені проекти, входять представники щонайменше шести країн-партнерів. Загальний бюджет, виділений Європейським Союзом на фінансування 48 проєктів, сягає приблизно 43 мільйонів євро. У межах конкурсу 2019–2020 років Україна отримала окремий грант у розмірі 2 мільйонів євро для підтримки проєктів, спрямованих на зміцнення потенціалу вищої освіти.

3. Підтримка реформ. У 2014 та 2020 роках за участю українських громадських організацій як партнерів у рамках керівної програми «Підтримка реформ у сфері молодіжної політики» реалізовано 53 проекти, з яких профінансовано 287 учасників. Міністерство освіти та науки продовжує впроваджувати рекомендації [17].

Надання Україні статусу країни-кандидата на членство в Європейському Союзі 23 червня 2022 року є передусім важливим політичним сигналом від держав-членів ЄС, який засвідчує визнання України як частини європейської спільноти. Для освітньо-наукового сектору, як і для інших сфер суспільного розвитку, цей статус слугує потужним політичним імпульсом до реалізації якісних реформ. Досягнення у сфері європейської інтеграції, які здійснюються за сприяння або під безпосереднім управлінням європейських партнерів, отримують додаткове підтвердження своєї ефективності та значущості. Крім того, статус кандидата відкриває перед Україною можливість залучення довгострокових кредитів від ЄС, а також грантової підтримки для сфер освіти, культури, охорони здоров'я та інших соціально важливих напрямів. Конкретні форми та пріоритети такої допомоги будуть визначатися у процесі двосторонніх переговорів, забезпечуючи ефективне використання ресурсів для сприяння сталому розвитку.

Висновки до розділу 1

Створено належну інституційно-правову базу для функціонування освіти у воєнний час, забезпечено організаційну трансформацію освітньої галузі щодо доступу до освіти, створено безпечні умови для продовження освіти. Зокрема, створено правові умови для евакуації та передислокації навчальних закладів з окупованих територій та районів активних бойових дій. З цих питань Міністерством освіти і науки видано понад 50 розпоряджень. Швидко вирішено проблему замовлення, виготовлення та видачі документів про освіту в умовах воєнного стану в Україні. Міністерство освіти і науки оперативно забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері освіти і науки, науки, технологій, інженерної та інноваційної діяльності відповідно до положень законодавства, а також у сфері державного управління освітою, а також підприємства та організації щоденно надають освітні послуги та організації, які провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням освітніх послуг на підтримку державної політики[18].

Встановлення воєнного стану в Україні вплинуло на організацію освітньої галузі. Війна змусила людей, залучених до навчального процесу, масово залишити свої місця проживання. Міністерством освіти і науки України здійснено низку заходів, спрямованих на трансформацію методів забезпечення організації навчального процесу в навчальних закладах правової системи воєнного стану (універсальних форм навчання): тимчасова, звичайна, змішана та індивідуальна .

Визначено перелік ключових рекомендацій щодо організації освітнього процесу у всіх типах освітніх закладів, що охоплюють дошкільну освіту, старшу середню школу, технічну та професійно-технічну підготовку, а також вступну та вищу освіту. Значну увагу приділено оснащенню відповідних навчальних установ сучасним професійним обладнанням з метою забезпечення якісного освітнього середовища. Європейські партнери надали значний набір ресурсів та інструментів для підтримки українських студентів, викладачів, дослідників і науково-педагогічного персоналу у різних галузях освіти й науки. Водночас статус країни-кандидата на членство в Європейському Союзі відкриває для України можливість отримання довгострокових фінансових позик від ЄС, а також грантової підтримки.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТАНУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1 Масштаби руйнувань та пошкоджень закладів вищої та фахової передвищої освіти

За даними МОН, в Україні постраждало понад 2 200 навчальних закладів, з яких 225 були повністю зруйновані, а 1 975 - частково пошкоджені. Серед повністю зруйнованих навчальних закладів - дев'ять вищих навчальних закладів та сім ЗЗСО. У регіональному розрізі найбільше постраждали навчальні заклади в чотирьох областях - Запорізькій та Луганській (Таблиця 2.1). Наразі частка зруйнованих ВНЗ становить 6,5%, але якщо бойові дії триватимуть, кількість зруйнованих об'єктів освіти зростатиме[10].

Кількість постраждалих вищих навчальних закладів чисельно значно більша. Станом на 1 серпня цього року постраждало 120 закладів, з них 71 вищий навчальний заклад та 49 вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти. Це становить 6% від загальної кількості постраждалих закладів вищої освіти. У регіональному розрізі постраждали заклади у 14 регіонах країни, однак найбільше постраждалих ЗФПВО було в Донецькій (22), Харківській (18), Чернігівській (6) та Миколаївській (7) областях. Іншими словами, 76,8% від загальної кількості постраждалих лікарняних кас зосереджено в цих чотирьох регіонах. Для вищих навчальних закладів в цілому така ситуація спостерігалася в 10 регіонах, причому найбільше постраждали Харківська (21 заклад) та Донецька (6) області (58,7% від загальної кількості постраждалих закладів). У деяких регіонах України спостерігається значна частка постраждалих закладів вищої освіти. Найбільше постраждали такі області: Чернігівська, Харківська, Миколаївська, Донецька та Запорізька. (див. Таблицю 2. 1)

Таблиця 2.1

**Інформація про зруйновані та пошкоджені заклади
вищої, фахової ~~пер~~середньої післядипломної
педагогічної освіти станом на 13 травня та 1 серпня
2023 р., од.**

Регіон	Зруйновано*						Пошкоджено							
	ЗФПВО		ЗВО		Усього		ЗФПВО		ЗВО		ЗШО		Усього	
	13.05	01.08	13.05	01.08	13.05	01.08	13.05	01.08	13.05	01.08	13.05	01.08	13.05	01.08
Вінницька обл.	-	-	-	-	-	-	2	2	1	2	-	-	3	4
Волинська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дніпропетровська обл.	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3	3
Донецька обл.	-	-	-	-	-	-	17	22	4	6	-	-	21	28
Житомирська обл.	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-	4	4
Закарпатська область	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Запорізька область	2	4	3	4	5	8	3	1	1	3	-	-	4	4
Івано-Франківська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Київська обл.	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Кіровоградська обл.	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Луганська обл.	2	3	-	-	2	3	2	1	2	2	1	1	5	4
Львівська обл.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Миколаївська обл.	-	-	-	2	-	2	3	7	3	5	-	-	6	12
Одеська обл.	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Полтавська обл.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Рівненська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сумська обл.	-	-	-	-	-	-	5	5	1	1	-	-	6	6
Тернопільська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Харківська обл.	-	1	1	1	1	2	13	18	19	21	1	1	33	40
Херсонська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Хмельницька обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Черкаська обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька обл.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська обл.	-	-	-	-	-	-	6	6	3	3	1	1	10	10
м. Київ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	5	9	4	7	9	16	59	71	37	46	3	3	99	120

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Чернігівський національний технологічний університет, Національний податковий університет (м. Ірпінь), Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Каразіна, Маріупольського національного університету, Азовського технічного університету (м. Маріуполь), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (новобудова в Любіжному Луганської області) та Національного аерокосмічного

університету імені МОІ. Жуковського «Харківська авіаційна академія», Національний аерокосмічний університет (м. Київ) зазнали найбільших руйнувань та матеріальних збитків. Відповідно до наказу МОН від 07.03.2022 № 235 «Про деякі питання організації роботи закладів професійно-технічної та вищої професійної освіти в умовах воєнного стану», Визначено заходи щодо захисту учасників освітнього процесу, особового складу та майна навчальних закладів, евакуація учасників навчально-виховного процесу в разі необхідності, забезпечення військового захисту. забезпечення спеціальних умов навчання для студентів, які проходять військову службу. Це включає можливість встановлення індивідуального графіка навчання, надання навчальних відпусток та інших адаптивних рішень.

Також забезпечені правові підстави для евакуації та розселення людей з окупованих територій, зон активних бойових дій, тимчасово окупованих регіонів та територій проведення антитерористичних операцій. Протягом років війни було розроблено та ухвалено понад 110 відповідних наказів Міністерства освіти і науки України, а також вжито заходів для організації вступної кампанії 2022 року.

Чисельність студентів закладів вищої освіти, які навчаються за кошти державного бюджету, становить 188,9 тисяч осіб, серед яких 89,3 тисячі – бакалаври, а 55,5 тисячі – випускники. У 2022 році фінансування підготовки кадрів за держзамовленням склало майже 45,5 мільярда гривень, що на 3 мільярди гривень (6,6%) більше порівняно з попереднім роком.

Попри складнощі воєнного часу, обсяг державного замовлення залишився незмінним і навіть зріс на 0,14% порівняно з минулим роком.

На основі аналізу динаміки розвитку вищої освіти України Міністерство освіти і науки визначило сильні та слабкі сторони національної системи вищої освіти, оцінило потенційні можливості її подальшого розвитку та виклики зовнішнього середовища. Також були розроблені три сценарії розвитку вищої освіти в Україні: песимістичний, реалістичний та оптимістичний.

Відповідний документ передбачає реалізацію п'яти стратегічних цілей.

1. Забезпечення підвищення ефективності управління системою вищої освіти.

Необхідно виконати такі завдання:

- Збільшити бюджет і вдосконалити формулу розподілу капіталу на основі ефективності;

- Збільшення бюджетних кредитів на вищу освіту та освіту дорослих;

2.1 Модернізація інфраструктури мережі, інтеграція закладів вищої освіти та сприяння розвитку дослідницьких університетів є ключовими завданнями. Важливу роль відіграє також зміцнення довіри населення, держави та бізнесу до освітньої, наукової й інноваційної діяльності закладів вищої освіти. Для досягнення цих цілей передбачаються наступні кроки:

- Розширення можливостей участі у міжнародних дослідженнях, стажуваннях та конкурсах;

- Активне стимулювання розвитку консультативної й дослідницької діяльності університетів для вирішення потреб бізнесу;

- Введення дієвих механізмів контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності та встановлення чітких процедур притягнення науковців і педагогів до відповідальності при виявленні порушень.

3. Забезпечити високу якість викладання та наукової діяльності, конкурентоспроможну вищу освіту та здатність охопити якомога більше людей. Для досягнення стратегічних цілей і відповідних операційних цілей необхідно виконати наступні завдання:

- Підтримка внутрішньої та міжнародної академічної мобільності студентів та їх орієнтації в закордонні університети;

- Особлива підтримка жителів тимчасово окупованих територій, малозабезпечених та вразливих верств населення;

- Особливі умови для кандидатів на вступ в ВНЗ з відмінними результатами навчання;

- Сприяти використанню передових технологій та сучасних дидактичних матеріалів у навчальному процесі; розвивати дослідницьку інфраструктуру.

4. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні планується забезпечити:

- Розробити національну систему кваліфікацій.

- Спростити процедури визнання іноземних дипломів

5. Привабливість вищих навчальних закладів для навчання в університеті та кар'єри. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- Дотримання студентоцентричного підходу до організації навчального процесу;
- Розширити перехресну реєстрацію, спільні програми, міждисциплінарні програми, , дуальні програми та інші форми навчання;
- Розвивати в учнів загальні навички, правову культуру, рухову активність, спортивно-змагальну діяльність;
- Розробити програми підготовки управлінських кадрів для керівників вищої ланки та перспективних керівників вищих навчальних закладів (резерву) для підтримки реформ;
- Медійні кампанії на підтримку реформування системи вищої освіти тощо.

Очікуваним результатом реалізації стратегії є сучасна та ефективна система вищої освіти, яка відповідає потребам людей, економіки та суспільства, має заслужений авторитет та є конкурентоспроможною, конкурує на внутрішньому та міжнародному ринку освітніх послуг.

Україна спільно з Міжнародним банком реконструкції та розвитку, який є частиною Групи Світового банку, впроваджує Проєкт «Підвищення якості вищої освіти в Україні» на період 2021-2026 років. Метою проєкту є покращення якості вищої освіти, сприяння тому, щоб навички й знання випускників вищих навчальних закладів відповідали вимогам роботодавців і ринку праці, а також відповідали суспільним потребам. Проєкт покликаний долати виклики, що стоять перед освітнім сектором у зв'язку з пандемією COVID-19, забезпечувати стійкість освітньої системи та створювати необхідні умови для безперервного навчального процесу в закладах освіти. [17].

Проєкт фінансуватиме, зокрема, такі заходи: підтримка сталості системи та довгострокового управління змінами, модернізація інформаційно-аналітичних систем у вищій освіті, запровадження національного опитування студентів, запуск та вдосконалення цифрових рішень.

До основних напрямів діяльності належать: оцінювання результатів навчання у сфері освіти; створення цифрової інфраструктури для організації освітнього процесу

у закладах вищої освіти, що забезпечує його безперервність завдяки застосуванню технологій дистанційного навчання; розробка та впровадження електронної системи управління освітнім процесом.

З метою подолання викликів, обумовлених масштабною війною, у березні 2022 року Міністерство освіти і науки спільно з Міністерством фінансів здійснили реструктуризацію частини кредиту, наданого Міжнародним банком реконструкції та розвитку, у розмірі до 100 мільйонів доларів США. Ці фінансові ресурси заплановано спрямувати на забезпечення соціальних виплат, включаючи заробітні плати, пенсії та стипендії.

2.2. Переміщені заклади вищої та фахової передвищої освіти та проблеми їх функціонування в умовах воєнного стану

Нажаль збройні напади Російської Федерації на Україну продовжуються, що ставить під загрозу життя та здоров'я українських громадян. У серпні МОН заявляло, що надзвичайно важливо забезпечити безпечне освітнє середовище для учасників освітнього процесу з районів, де тривають бойові дії. Станом на 1 січня 2022 року переміщено 29 державних, комунальних та приватних ВНЗ із самостійними структурними підрозділами та 64 державних ВНЗ (включаючи перше переміщення у 2014 році) [47]. З них:

- шістнадцять вищих навчальних закладів та сорок п'ять відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів, що входять до сфери управління МОН.

- один самостійний структурний підрозділ ВНЗ комунальної форми власності та багато інших.

Крім того, за понад чотири місяці бойових дій з прифронтових районів було переведено 40 вишів та окремих структурних підрозділів державних, комунальних і приватних вишів. Від них:

- 19 вищих навчальних закладів (ВНЗ) адміністративно-територіальних одиниць Міністерства освіти і науки та самостійних структурних підрозділів університетів;
- 20 ЗВО комунальної форми власності;
- 13ВО приватної форми власності.

Слід зазначити, що передача закладів вищої освіти, підпорядкованих МОН, та ЗВО в Україні супроводжувалася прийняттям відповідного наказу міністерства.

Отже, з 2014 року по сьогоднішній день через війну та вторгнення Російської Федерації до України було передано 134 вищі навчальні заклади та їх окремі складові. Це відповідає 11,7% від загальної кількості вищих навчальних закладів України[10].

Міністерство освіти і науки України видало низку наказів, що стосуються тимчасового переміщення закладів вищої освіти (ЗВО). Зокрема, вказано наступні рішення:

- Наказ МОН від 04.05.2022 № 410 про переміщення Херсонського національного технічного університету. Університет було переміщено до Хмельницького.

- Наказ МОН від 26.04.2022 № 387 стосується Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, який перенесено з Мелітополя до Запоріжжя.

- Наказ МОН від 21.04.2022 № 376 про переміщення Херсонської державної морської академії, яка тимчасово працює в Одесі замість Херсона.

- Наказ МОН від 20.04.2022 № 358 стосується Донбаської національної академії будівництва і архітектури, яку перемістили з Краматорська до Івано-Франківська.

- Наказ МОН від 20.04.2022 № 357 передбачає переміщення Бердянського державного педагогічного університету з Бердянська до Запоріжжя.

- Наказ МОН від 20.04.2022 № 362 визначає тимчасове розташування Херсонського державного аграрно-економічного університету в Кропивницькому замість Херсона.

- Наказ МОН від 20.04.2022 № 356 стосується Херсонського державного університету, який був переміщений з Херсона до Івано-Франківська.

- Нарешті, наказ МОН від 15.04.2022 № 342 передбачає тимчасове переміщення ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» зі Слов'янська до Дніпра, де він знаходиться на базі Національного університету імені Олеся Гончара.

Ці заходи спрямовані на забезпечення безперервності роботи закладів освіти у зв'язку з актуальними обставинами. Деякі накази Міністерства освіти і науки України

стосувалися переміщення окремих структурних підрозділів закладів вищої освіти.

Наприклад:

- - Наказ МОН від 29 квітня 2022 року № 397 про тимчасове переміщення Слов'янського фахового коледжу Національного авіаційного університету зі Слов'янська до Кропивницького.
- - Наказ МОН від 21 квітня 2022 року № 377 щодо переміщення Бердянського машинобудівного та Токмацького механічного фахових коледжів Національного університету «Запорізька політехніка» до Запоріжжя.
- - Наказ МОН від 20 квітня 2022 року № 355 щодо тимчасового переміщення Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії з Бахмута до Харкова.
- - Наказ МОН від 15 квітня 2022 року № 339 про переміщення Азовського морського інституту Національного університету «Одеська морська академія» з Маріуполя до Одеси.
- - Наказ МОН від 25 квітня 2022 року № 381 щодо перенесення Херсонського гідрометеорологічного фахового коледжу Одеського державного екологічного університету з Херсона до Одеси.
- Отже, як уже зазначалося, протягом військового періоду, зокрема під час першої хвилі переміщень у 2014 році, було евакуйовано 64 структурні підрозділи закладів вищої освіти (ЗВО), зазвичай до локацій, що відповідають місцям базування їхніх головних установ. Окрім цього, здійснювалося переміщення й окремих коледжів та технікумів країни, що регламентувалося відповідними наказами Міністерства освіти і науки України.

Зокрема, варто зазначити Наказ МОН України від 19 травня 2022 року № 460 «Про тимчасове переміщення Рубіжанського індустріально-педагогічного фахового коледжу». Відповідно до цього документа, коледж було перенесено з міста Рубіжне Луганської області до міста Коломия Івано-Франківської області.

Аналіз інформації про переміщення 19 закладів вищої освіти до більш безпечних територій дозволяє сформулювати такі висновки:

- Майже половина переміщених закладів (дев'ять) припадає на Донеччину, чотири — на Луганську область, по три — на Херсонщину та Запорізьку

область.

- Усі заклади вищої освіти, розташовані у Запорізькій області, переміщені виключно до центральних регіонів цієї області.
- Провідними регіонами, що надавали нові місця дислокації для переміщених закладів освіти, стали Дніпропетровська, Запорізька та Хмельницька області (по три заклади в кожній із них). Існують значні регіональні відмінності в розташуванні переміщених вищих навчальних закладів. Загалом 11 регіонів приймають переміщені вищі навчальні заклади. Крім уже згаданих регіонів, університети переїхали до міст Миколаївської, Івано-Франківської, Луцької, Кропивницького, Тернопільської, Київської, Рівненської та Полтавської областей;
 - У більшості випадків переміщені університети розміщуються на базі галузевих вищих навчальних закладів або інших навчальних закладів.
 - Наявна інформація про переміщення 18 ЗФПВО свідчить про те, що більше половини (12) закладів цього типу були переміщені з Донецької області, три - з Луганської, два - з Херсонської та один - із Запорізької;
 - Переміщені ДНЗ отримали нові приміщення в 11 областях України, у тому числі в Дніпропетровській (переміщено чотири ДНЗ), Полтавській, Черкаській, Тернопільській та Одеській (переміщено по два ДНЗ);
 - ВНЗ переїхали переважно до університетів та технічних коледжів, пов'язаних з галуззю [47].

2.3. Аналіз рівня працевлаштування випускників закладів вищої освіти в сучасних умовах

Аналіз ґрунтується на оцінці державних вищих навчальних закладів, підпорядкованих МОН, на основі оцінки статусу зайнятості та статусу зайнятості випускників. Це оцінювання підготовлено за методикою директорату вищої професійної освіти Міністерства освіти і науки України. Враховуючи новизну застосованого методичного підходу та важливість отриманих показників щодо реального працевлаштування випускників вищих навчальних закладів загалом та випускників іммігрантського походження, розроблений директором методичний

підхід розглянемо детальніше.

Правовою основою збору інформації про працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, середніх професійно-технічних навчальних закладів та вищих навчальних закладів є відповідний нормативно-правовий закон «Порядок обміну інформацією між Пенсійним фондом України та Міністерством освіти і науки України». Буде вирішено, у пенсійних коштах, отриманих страхувальниками з реєстру, міститься відповідна інформація про працевлаштування випускників навчальних закладів (3 624 443 випадки). Тому МОН встановило ключові показники зайнятості у формулі розподілу бюджетних видатків на вищу освіту між вищими навчальними закладами та розробило методику моніторингу працевлаштування випускників професійно-технічних і фахових вищих навчальних закладів[26].

З метою моніторингу працевлаштування випускників вищих та професійно-технічних навчальних закладів ми склали перелік тих, чия інформація про працевлаштування потребує перевірки. До цієї цільової групи належать громадяни України, які мають повну вищу освіту та вищу допрофесійну освіту протягом 36 років. Отже, для моніторингу у період з 01.11.2017 по 30.10.2018 необхідно завершити навчання та надати документи про вищу або допрофесійну освіту за державним або місцевим замовленням. Згідно з ЄДЕБО, до цього переліку входять ті, хто отримав інший документ про вищу освіту або допрофесійну підготовку, а також ті, хто здобув або здобуває вищу освіту або допрофесійну підготовку в такі періоди:

- Працевлаштований і звільнений протягом 3 місяців до дати обстеження.

У рамках моніторингу до тимчасових працівників також віднесено:

- Звільнені з роботи принаймні за 3 місяці до дати обстеження.
- Не працювали на дату спостереження та не були звільнені принаймні за 3 місяці до дати спостереження, але мають щонайменше 18 місяців професійного досвіду на своєму основному місці роботи протягом періоду спостереження.

У 2021 році здійснити моніторинг на базі медико-педагогічної підготовки викладачів, які пройшли підготовку за напрямом 01 «Освіта і педагогіка» (та за багатьма спеціальностями, що популяризують доручення робіт) та 22. "Охорона

здоров'я", а також керівники суміжних напрямів і спеціальностей за традиційним переліком [27].

Для кожної особи, яка перебуває під спеціальним наглядом, визначено один з наступних статусів на дату початку спостереження:

- Працівники (державні службовці) працюють на підставі цивільно-правових договорів, за основним місцем роботи та/або за сумісництвом залежно від рівня підготовки;

- Працівники, які працюють за медичною або освітньою формою на умовах цивільно-правового договору за основним місцем роботи або за сумісництвом і звільнилися з роботи не менше ніж за три місяці до дати спостереження. (умовне працевлаштування);

- Безробітні на основі медичної або педагогічної освіти (інші випадки).

Оцінка зайнятості за такою формулою:

$$OZ = ((K_{MOZайн} + 0,5K_{CMOZайн})/K_{MO}) \cdot 100$$

де $K_{MOZайн}$ - кількість працівників (з урахуванням умовного найму) з числа моніторингових осіб вищих навчальних закладів, які закінчили навчання за державним (регіональним) замовленням; $K_{CMOZайн}$ – кількість працівників (у тому числі умовного найму) з медичною або педагогічною підготовкою серед моніторингових осіб вищих навчальних закладів, які завершили навчання на замовлення держави ; K_{MO} – кількість моніторингових осіб закладів вищої освіти , що завершили навчання за державним замовленням.

1. Рейтинг вищих навчальних закладів за галузями управління Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій включає 138 вищих навчальних закладів країни на основі їхнього рейтингу працевлаштування та рівня працевлаштування випускників[21]. За рівнем працевлаштування вони поділяються на наступні шість груп:

Аналізування рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів дозволило виділити кейс поділу за рівнями, де найвищі результати демонструють лідируючі групи. Згідно з отриманими даними; **15% найкращих закладів (20 установ)** демонструють працевлаштування з коефіцієнтом 1,25. Наступна категорія представлена 15% наступних закладів (21 установа) з показником працевлаштування

1,2; далі йдуть ще 21 заклад (15% вибірки) з коефіцієнтом працевлаштування 1,15. Подальші 15% (20 навчальних закладів) мають показник 1,1, а наступна група з 21 університету (15%) досягає значення 1,05. Усі решта 35 університетів відзначають стандартний коефіцієнт працевлаштування 1,0. У межах цього аналізу окремо розглянуто 22 переміщених університети, які становлять 15,9% від загальної кількості. Серед них 9 закладів здійснили переміщення внаслідок першої хвили евакуації у 2014 році. Зазначено, що сім ВНЗ, підпорядкованих Міністерству освіти і культури, були змушені змінити своє місцезнаходження.

Серед переміщених університетів варто відзначити ****Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького****, який увійшов до лідируючої групи (з відміткою А) завдяки високому коефіцієнту працевлаштування (69,89 балів), посівши п'яте місце у рейтингу. До групи з високим рівнем працевлаштування належать чотири заклади: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Приазовський державний технічний університет, Донбаський державний машинобудівний інститут та Донбаський державний педагогічний університет. При цьому Таврійський національний університет є закладом першої хвили переміщення.

До категорії університетів із середнім рівнем працевлаштування (категорія В) увійшли Херсонський державний університет, Донецький національний технічний університет та Маріупольський державний університет. У п'ятірку закладів із помірним рівнем інтеграційного показника (категорія Г) входять Бердянський державний педагогічний університет, Донбаська національна академія архітектури і будівництва, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Херсонський національний технічний університет та Луганський національний університет сільського господарства.

Щодо найскладніших випадків за рівнем працевлаштування випускників упродовж останніх трьох років, було виділено чотири університети: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецький університет імені Василя Стуса тощо

Таблиця 2.2

Витяг із Рейтингу закладів вищої освіти в сфері управління МОН, які фінансуються за формулою, за оцінкою зайнятості та показником працевлаштування стосовно окремих переміщених університетів

№ з/п у загальному рейтингу (138 позицій)	Назва закладу вищої освіти	Випуск за державним і регіональним замовленням, осіб	Оцінка зайнятості, %	Показник працевлаштування
5	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	838	69,89	1,25
24	Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського	404	65,89	1,20
26	Приазовський державний технічний університет	541	65,73	1,20
32	Донбаська державна машинобудівна академія	523	64,73	1,20
33	Донбаський державний педагогічний університет	580	64,54	1,20
45	Херсонський державний університет	1064	62,55	1,15
53	Донецький національний технічний університет	514	61,33	1,15
62	Маріупольський державний університет	641	60,00	1,15
66	Бердянський державний педагогічний університет	678	59,59	1,10
70	Донбаська національна академія будівництва та архітектури	137	58,97	1,10
75	Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	901	58,05	1,10
79	Херсонський національний технічний університет	741	57,66	1,10
81	Луганський національний аграрний університет	440	57,35	1,10
83	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	224	56,93	1,05
84	Донецький національний університет імені Василя Стуса	815	56,93	1,05
103	Херсонський державний аграрно-економічний університет	464	55,13	1,05
123	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова	1555	50,67	1,05
125	Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»	44	50,00	1,0
126	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	850	49,2	1,0
134	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	1225	41,85	1,0
136	Азовський морський інститут Національного університету «Одеська морська академія»	38	20,00	1,0
139	Херсонська державна морська академія	259	10,98	1,0

Херсонського державного університету агро-економічного господарства, Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова) [47].

Низький рівень працевлаштування випускників свідчить про значні втрати позицій переміщених університетів за останні вісім років. Серед основних причин цієї ситуації можна виділити декілька ключових факторів:

- Втрата кадрового потенціалу, виробничих потужностей, лабораторій, іншого матеріально-технічного обладнання, а також базових підприємств і партнерів для забезпечення практичної підготовки.

- Зменшення кількості абітурієнтів і студентів через переїзд молоді до безпечніших регіонів або за кордон для продовження навчання.

- Обмеженість фінансування з боку приватних осіб, національних і регіональних джерел, а також складнощі з організацією міжнародної підтримки.

З огляду на це, можна припустити, що без систематичної фінансової та матеріальної допомоги з боку організацій різного рівня більшість українських університетів, які були змушені евакуюватися після подій 24 лютого 2022 року, рано чи пізно опиняться у складній ситуації.

Варто також наголосити, що серед університетів, які покинули свої початкові місця розташування і були переміщені у 2014 році, лише Донецький державний технічний університет зумів увійти до групи з відносно високим рівнем працевлаштування випускників. Решта вишів демонструють низькі показники. Це особливо прикро, враховуючи той факт, що до військових подій на Донбасі ці університети займали високі місця у рейтингах найкращих навчальних закладів країни.

Основними викликами, що постали перед системою допрофесійної та вищої освіти України під час воєнного стану, можна назвати:

1. Руйнування інфраструктури, матеріально-технічної бази закладів вищої освіти (ЗВО) та закладів фахової передвищої освіти (ЗФПВО), а також втрати навчального й наукового обладнання.

2. Міграція викладачів та студентів до безпечніших регіонів країни чи за кордон, нерідко із залишенням України для подальшого навчання чи роботи.

3. Скорочення можливості формування державного замовлення через

зменшення кількості студентів, оскільки багато з них, разом із педагогами та старшокласниками, залишилися за межами країни навіть у післявоєнний період.

4. Закриття навчально-виробничих баз та провідних підприємств України, що значно звужує можливості для здобувачів освіти проходити практику.

5. Потреба в адаптації до змін національної економіки та суспільства, включаючи підготовку кадрів відповідно до нових реалій воєнного та післявоєнного періоду.

6. Подолання проблем в управлінні, законодавчому регулюванні, фінансуванні й матеріальному забезпеченні освіти, а також вдосконалення професійно-технічної освіти шляхом тіснішого зв'язку між ринковими вимогами та освітнім процесом.

Ці виклики вимагають невідкладних змін та ефективної координації зусиль для забезпечення доступу до якісної освіти та підготовки кваліфікованих спеціалістів для відновлення країни. [16].

Висновок до 2 розділу

Тривала збройна агресія Росії проти України створює серйозну загрозу для життя та здоров'я всіх громадян країни. Задля забезпечення безпечного освітнього середовища для студентів було переміщено 29 вищих навчальних закладів державної, комунальної та приватної форми власності, а також 64 їхні відокремлені структурні підрозділи, включаючи перший етап переселення, що розпочався у 2014 році. З прифронтових регіонів також було переміщено 40 державних, комунальних і приватних закладів вищої освіти та один відокремлений структурний підрозділ державних, комунальних і приватних закладів вищої освіти. Міністерство освіти і науки України розробляє нормативно-правову базу для переміщення закладів вищої та професійно-технічної освіти.

За час війни Міністерство освіти і науки України видало понад 110 відповідних наказів та інших нормативних документів [17].

У зв'язку зі зростанням кількості випускників закладів вищої освіти було здійснено аналіз рівня їхнього працевлаштування. Дослідження охопило 138 закладів, які перебувають у підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України та отримують фінансування з бюджету на основі формули, затвердженої Кабінетом Міністрів України. Оцінка працевлаштування та зайнятості випускників проводилася на основі

даних, отриманих від Пенсійного фонду України, відповідно до положень Закону про передачу інформації між цією установою та Міністерством освіти і науки.

Серед ключових факторів і ризиків, що впливають на забезпечення кадрами національної економіки і суспільного життя України, а також на підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації фахівців у воєнний та післявоєнний періоди, слід виокремити кілька найважливіших аспектів. Зокрема, це пошкодження і руйнування закладів вищої освіти; втрата матеріально-технічної бази; переміщення закладів або студентів у безпечні регіони, а також перебування частини з них на тимчасово окупованих територіях; скорочення кадрового потенціалу університетів через виїзд викладачів і студентів за кордон чи в інші частини країни; суттєве зростання кадрових потреб для визначення державного замовлення у найближчі роки; ризик того, що значна частина молоді, науковців і співробітників, які виїхали під час війни, можуть не повернутися в Україну; обмеження можливостей для стажування; зміна структури потреб національної економіки в контексті кадрів; дефіцит закладів для підвищення кваліфікації та післядипломної освіти. В умовах цих викликів нагальною стає необхідність реформування освітньої системи, усунення наявних недоліків і підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих наукових кадрів.

РОЗДІЛ 3.

ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

3.1. Особливості освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти на сучасному етапі

З початку воєнних дій Міністерство освіти і науки України демонструє оперативність у реагуванні на виклики, які впливають на функціонування закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої освіти, а також спеціальних економічних зон. Станом на 1 серпня поточного року всі евакуйовані заклади вищої освіти та заклади фахової передвищої освіти, що знаходяться на території, контрольованій Україною, відновили свою діяльність. Проте, за оперативними даними Міністерства освіти і науки (на момент проведення збору відповідної інформації), початок збройної агресії Російської Федерації проти України мав суттєвий деструктивний вплив на функціонування переважної більшості освітніх установ зазначених категорій. За їхньою інформацією, у березні цього року більшість цих закладів не надавали інформацію про те, чи здійснюють вони освітній процес у віддалених районах, чи перебувають у процесі передислокації, чи переводять студентів на канікулярний режим, чи тимчасово не визначилися з процесом відновлення роботи. Так, станом на 15 березня 2022 року лише 62 (21,5%) з 289 закладів вищої освіти надали інформацію; станом на 29 березня 2022 року ситуація покращилася і вже 103 (37,5%) з 275 закладів вищої освіти надали інформацію. Серед закладів вищої освіти, які надали інформацію в середині березня цього року, 54 були переважно дистанційними, 6 – змішаними та 2 – інформаційно-консультативними, порівняно з 81, 6 та 0 відповідно наприкінці березня. За регіонами найбільша кількість вищих навчальних закладів у Києві та Одесі перейшли на дистанційну форму навчання (Таблиця 3.1.)[10].

Дещо інша ситуація спостерігалася для ЗВО у цей період: станом на 15 березня 2022 року 232 заклади вищої освіти, або 36,8% з 627 закладів вищої освіти, надали інформацію, але до 29 березня ситуація значно погіршилася – 22,1% з 606 закладів вищої освіти надали інформацію. Лише 134 вищі навчальні заклади надали

інформацію. З тих ВНЗ, які надали інформацію в середині березня цього року, 212 – з дистанційною формою навчання, 15 – зі змішаною формою навчання, один –

Таблиця 3.1

Заклади вищої освіти в березні 2022 р. за формами навчаннята регіонами країни, од.

Регіон	Кількість ЗВО за формою навчання							
	Дистанційна/ інформаційно- консультативна		Змішана/ тимчасово не працює		Інформація відсутня/ канікули		Усього	
	15.03	29.03	15.03	29.03	15.03	29.03	15.03	29.03
Вінницька обл.	2	3	–	1	6	4	8	8
Волинська обл.	1	–	–	–	4	4	5	4
Дніпропетровська обл.	3/1	8/1	–	–	18	13	22	22
Донецька обл.	1/1	1/1	–	–	9	8	11	10
Житомирська обл.	1	1	–	–	2	1/1	3	3
Закарпатська обл.	2	1	2	1	2	3	6	5
Запорізька обл.	3	1	–	1	10	10/1	13	13
Івано-Франківська обл.	3	2	–	–	3	3	6	5
м. Київ	8	20	1	1	65	46/7	74	74
Київська обл.	1	1	–	–	5	5	6	6
Кіровоградська обл.	–	1	–	–	5	3	5	4
Луганська обл.	–	1	2	1	2	2	4	4
Львівська обл.	1	1	–	–	18	17	19	18
Миколаївська обл.	1	2	–	–	6	5	7	7
Одеська обл.	8	9	1	1	13	7	22	17
Полтавська обл.	2	2	–	–	4	4	6	6
Рівненська обл.	2	3	–	–	3	2	5	5
Сумська обл.	2	2	–	–	2	2	4	4
Тернопільська обл.	–	2	–	–	5	2	5	4
Харківська обл.	5	4	–	–/1	25	18/5	30	28
Херсонська обл.	–	2	–	–	9	7	9	9
Хмельницька обл.	2	4	–	–	5	3	7	7
Черкаська обл.	3	5	–	–	2	–	5	5
Чернівецька обл.	3	2	–	–	–	1	3	3
Чернігівська обл.	–	1	–	–	4	2/1	4	4
Разом	54/2	81	6	6/1	227	172/15	289	275

Таблиця 3.2

Регіон	Кількість ЗФПВО за формою навчання							
	Дистанційна/ інформаційно- консультаційна/ очна		Змішана/ тимчасово не працює		Інформація відсутня/ канікули		Усього	
	15.03	29.03	15.03	29.03	15.03	29.03	15.03	29.03
Донецька обл.	4	1	1	–	27	31	32	32
Житомирська обл.	11/–/1	4	–	–	8	14	20	18
Закарпатська обл.	6	3	–	–	10	13	16	16
Запорізька обл.	9/–/1	6	1	–	16	21	27	27
Івано-Франківська обл.	11	3	–	–	8	16	19	19
м. Київ	17	7	1	–	31	39	49	46
Київська обл.	9	3	–	–	18	22	27	25
Кіровоградська обл.	8	4	–	–	10	12/1	18	17
Луганська обл.	2	2	–	–	14	14	16	16
Львівська обл.	11	14	2	3	22	17	35	34
Миколаївська обл.	5	2	1/1	–	11	13	18	15
Одеська обл.	18	8	–	–	18	26	36	34
Полтавська обл.	14	6	–	–	11	19	25	25
Рівненська обл.	8	3	2	–	10	17	20	20
Сумська обл.	4	1	1/1	–	16	20/1	22	22
Тернопільська обл.	5	3	–	1	17	18	22	22
Харківська обл.	8	7	–	–/1	30	27/1	38	36
Херсонська обл.	3/1/–	–	1	–	11	14/1	16	15
Хмельницька обл.	6	4	2	–	7	10	15	14
Черкаська обл.	9	6	–	–	5	8	14	14
Чернівецька обл.	5	4	–	–	13	13	18	17
Чернігівська обл.	1	2	1	1	17	14/1	19	18
Разом	212/1/2	120	15/2	8/1	396	472/5	627	606

Складено за оперативними даними директорату фахової передвищої, вищої освіти

МОН України.

інформаційно-консультативний та два – з денною формою навчання. Два з цих закладів на цей момент були неактивними: на кінець березня – 120, 8, відповідно; один тимчасово припинив діяльність і п'ять були закриті. У регіональному розрізі найбільша кількість вищих навчальних закладів, які перейшли на дистанційну форму навчання в середині березня, була в Київській та Одеській областях, а наприкінці місяця – у Дніпропетровській та Львівській областях (табл. 3.2).

Міністерство освіти і науки України підготувало інформацію про новий навчальний рік 2022/2023 та рекомендації щодо першочергових кроків з підготовки до нього для всіх закладів освіти, включаючи заклади вищої освіти та вільні економічні зони[8,9]. Ці кроки включають:

1) Створення спеціалізованої комісії для оцінювання готовності закладів освіти до проведення навчального процесу та забезпечення безпеки всіх учасників освітньої діяльності є пріоритетним завданням. До складу даної комісії рекомендується залучити представників Державної служби з надзвичайних ситуацій та регіональних підрозділів Національної поліції. Підсумком роботи комісії має стати формування детального акту перевірки, який підлягає затвердженню керівником відповідного адміністративного органу.

2) Визначення оптимальної форми організації освітнього процесу має бути адаптоване до специфіки безпекової ситуації на конкретній території. При цьому слід враховувати вік учнів, їхній фізичний, психічний та інтелектуальний розвиток, а також локальні особливості регіону. Подібний підхід сприятиме ефективності навчального процесу в умовах змінних обставин.

3) Гарантування безпечного освітнього простору для всіх учасників освітнього процесу є обов'язковою умовою. Відповідальна особа закладу освіти повинна бути чітко поінформована про персональну відповідальність за створення й підтримання безпечного середовища для здобувачів освіти та працівників. У разі організації навчального процесу в очному або змішаному форматі обов'язково має бути передбачена можливість негайного переривання занять у відповідь на сигнал «Повітряна тривога» або інші види тривожних повідомлень, що забезпечить оперативну реакцію на виникнення можливих загроз. Учасники освітнього процесу повинні систематично переводитися до захисної споруди цивільного захисту і

залишатися там до закінчення сигналу тривоги. Навчальний процес може бути припинений у сховищі, а після зняття сигналу тривоги учасники можуть повернутися до приміщення закладу і продовжити навчальний процес з урахуванням необхідних коректив.

Дуже важливою в організації нового навчального року є інституційна підготовка до нової опалювальної пори року. Відтак, 11 липня 2022 року директори закладів вищої освіти та закладів професійно-технічної освіти отримали від Міністерства освіти і науки навчально-роз'яснювальну документацію «Підготовка закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану».

3.2. Дистанційна освіта в умовах воєнного стану: SWOT-аналіз

У зв'язку з пандемією COVID-19 усі навчальні заклади України з березня 2020 року переходять на дистанційну форму навчання. Очевидно, що на початку пандемії ні викладачі, ні студенти не розуміли методології дистанційної освіти, що позначилося на якості отриманих знань. Дитячі садочки, школи та вищі навчальні заклади тимчасово відновили очне навчання, але з погіршенням епідемічної ситуації вони неодноразово зачиняли свої фізичні двері та відчиняли віртуальні для отримання знань. Крім того, Україна мала законодавчі можливості запровадити дистанційну освіту як альтернативну форму навчання у вищих навчальних закладах ще з 2013 року, але мало хто з учасників освітнього процесу зміг впоратися з такою формою навчання.

Однак, хоча епідемія коронавірусу залишається нагальним глобальним викликом, війна наразі є головною перешкодою для регулярного навчання в Україні. З початком війни дистанційна освіта стала основним варіантом доступу до знань, а університети намагаються адаптувати свій досвід роботи під час пандемії до нової ситуації. У дослідженні було проаналізовано існуючу звітну документацію, велику кількість опитувань та теоретичних напрацювань щодо дистанційної освіти в Україні та в світових масштабах [4].

Методика дослідження: Теоретична база та положення університетів були систематизовані у схематизацію SWOT-аналізу та класифіковані відповідно до PEST-

підходу за двома факторами, зокрема соціокультурними та технологічними факторами. Соціокультурні та технологічні фактори були взяті з PEST-аналізу, оскільки вони є факторами, які мають найбільш тісний зв'язок з організацією процесу навчання.

SWOT-аналіз - це схематизація аналізу кейсів, яка поділяє всі елементи ситуації на позитивні та негативні сторони (в основному знаходяться всередині організації) та визначає можливості та загрози для цієї ситуації (деякі з яких не залежать від організації) PEST-аналіз - розгляд кейсів з точки зору політичних, економічних, соціокультурних та технічних факторів. .

У процесі відбору матеріальної інформації було виявлено, що більшість масштабних аналізів факторів впливу пандемії на освітній процес було проведено університетами, які входять до топ-20 закладів вищої освіти України. Тому для ілюстрації окремих кейсів в якості емпіричної складової аналізу було використано опитування Державної служби якості освіти України (опитування проводилося у квітні 2023 року, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, географічний факультет).

Соціально-культурний чинник

Сильні сторони

Поєднання роботи та навчання, більше практики під час навчання

Окрім очевидних переваг онлайн-навчання для студентів і викладачів, таких як економія часу на дорогу з дому до університету і більше вільного часу для особистого життя, є й безсумнівні плюси, наприклад, полегшення для студентів поєднання роботи і навчання, що дозволяє їм отримувати теоретичні знання в університеті, одночасно розвиваючи практичні навички. Ще однією безсумнівною перевагою є те, що студентам тепер легше поєднувати роботу і навчання, що дозволяє їм набувати практичних навичок, одночасно отримуючи теоретичні знання в університеті. Крім того, якщо на початку сегрегації майже дві третини студентів хотіли повернутися на денну форму навчання, то до початку війни в Україні картина була зовсім іншою. Згідно з результатами опитування, кожен другий респондент (49,5%) вважає, що після завершення карантину навчальний процес має повернутися до попередньої форми (цей показник зменшився на 20% порівняно з опитуванням 2020 року, проведеним

Державною службою якості освіти України), 8% опитаних віддають перевагу дистанційній освіті перед бажаною дистанційну освіту (вдвічі більше, ніж в опитуванні 2020 року).

Розширення мережі знайомств для студентів

Завдяки своїй доступності онлайн-навчання дозволяє як студентам, так і викладачам розширити межі своїх соціальних кіл. Однак, оскільки ці межі існують лише в новому соціальному просторі (онлайн), який є дуже незвичним для людини, такі нові знайомства можуть бути не такими близькими, як ті, що формуються в живому спілкуванні. Крім того, студенти користуються академічною мобільністю, тобто можливістю навчатися більше одного семестру в іншому університеті.

Поле можливостей для викладачів

Вчителям тепер простіше застосовувати нові методи навчання та робити предмети цікавішими. Наприклад, можливість запрошувати запрошених доповідачів і підвищувати кваліфікацію онлайн є перевагами такої форми навчання. Вчителі можуть скористатися цими можливостями насамперед завдяки інтеграції нових технологічних ресурсів. Крім того, у воєнні роки багато навчальних закладів отримали доступ до онлайн-платформ з навчальними курсами, що значно спростило роботу викладачів і розширило можливості студентів. Слухачі опановують матеріал у будь-який час[13].

Слабкі сторони

Обмеженість очних соціальних контактів

Очевидним недоліком дистанційної освіти є те, що живе спілкування обмежене, що впливає на навчання безпосередньо, а також через погіршення психічного здоров'я та відсутності мотивації. Великій кількості освітян важко адаптуватися до нових життєвих норм. Важливо пам'ятати, що раніше університети були місцем згуртованості спільноти, де можна було знайти нових друзів і зберегти старих. Зараз, коли університети існують лише як номінальні одиниці в соціальному просторі студентів і викладачів, а не як одне географічно стабільне місце, куди з'їжджаються люди з різних міст і навіть країн, стає складно підтримувати мережі контактів. Як наслідок, корпоративна культура університету, важливий елемент соціалізації для нових студентів і студентів загалом, серйозно підривається. Відчуття єдності та

відчуття спільноти здебільшого формується тоді, коли з покоління в покоління передаються спільні традиції, звичаї та знання. Через карантинні обмеження формальність таких процесів докорінно змінюється, адже вони відбуваються онлайн. Крім того, як для учнів, так і для вчителів відсутність особистого контакту з іншими учасниками освітнього процесу є психологічним викликом і знижує ефективність комунікації. Ці висновки підтверджуються результатами анкетного опитування. Майже 60% студентів географічного факультету Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича зазначили, що основним недоліком онлайн-навчання є відсутність живого спілкування між викладачами та студентами, а 27% студентів відповіли, що суттєвим недоліком дистанційного навчання є відсутність відчуття приналежності до студентської групи. Основним недоліком онлайн-навчання є відсутність відчуття приналежності до групи студентів.

Менша активність студентів на парах

Згідно з опитуванням майже всіх вищих навчальних закладів, представленим у цій роботі, одним із найбільших викликів для викладачів є те, що студенти більше не беруть активної участі у навчальному процесі. І якщо раніше тиша в аудиторії могла означати лише те, що студенти не підготувалися або, навпаки, задумалися над завданням викладача, то сьогодні вона може означати й те, що студенти повністю відсутні на заняттях (попри номінальну присутність на онлайн-зустрічах). Більше того, навіть якщо учні вмикають камеру, їхній зовнішній вигляд та оточення не сприяють створенню навчального середовища. Тому викладачі втрачають мотивацію проводити семінари та лекції цікаво, що в поєднанні з технічними труднощами, з якими іноді стикається ця група освітян, робить процес навчання проблемним для обох сторін, що залучені до процесу навчання.

Готовність до навчального процесу

Основними недоліками є психологічний стан учасників процесу та їхня фізична здатність продовжувати навчання. Зараз багато студентів займаються волонтерською діяльністю, працюють чи проходять військову службу в підрозділах територіальної охорони України та Збройних Сил, а значить, не можуть приділяти навчанню стільки часу, скільки до війни. . Цього року також підходить процес видачі дипломів бакалавра та магістра, який потребує особливих умов випуску[14]

Можливості

Ріст популярності дистанційної освіти як окремої форми навчання

Зазначалося, що в Україні є законодавча можливість запровадити дистанційну освіту у ВНЗ на додаток до звичайних форм очної та заочної форми навчання: після пандемії COVID-19 минуло більше двох років. 19 та налагоджена співпраця між учасниками освітнього процесу. Також розвинувся технічний потенціал вищих навчальних закладів, що дозволяє запровадити цю форму формальної освіти. При цьому учням рідко доводиться йти безпосередньо до школи. Тому за участі невеликої кількості нових викладачів і нових класів можна збільшити фінансування ВНЗ за рахунок збільшення кількості студентів (у тому числі контрактників).

Кооперація ЗВО

Завдяки новим формам співпраці (Zoom, Microsoft Teams, Skype тощо) підвищується ефективність комунікації між університетами, що може призвести до розширення мереж обміну між університетами. Спільні заходи можна організовувати, навіть якщо університети розташовані в різних містах України чи в інших країнах. Тому абітурієнтам буде простіше визначитися, де навчатися, студенти та викладачі різних університетів зможуть обмінюватися досвідом та культурною спадщиною, навчатися та застосовувати знання в реальності. Така співпраця може сприяти створенню єдиного інформаційного простору та єдиної єдиної мережі. Крім того, доступ до міжнародних платформ, що пропонують навчання, відкриє доступ до якісної освіти в Україні.

Альтернатива «заочці»

Значна частина українських студентів навчається на денній формі (про що свідчить велика кількість дипломів бакалавра, які присуджуються на обох формах навчання). Враховуючи, що дистанційна освіта ефективно відтворює офлайн-навчання в онлайн-форматі, дистанційна освіта може розвиватися як альтернатива заочній освіті для тих, хто працює і бажає отримувати таке ж навантаження та таку ж участь викладача в процесі, як і при очній. - навчання в очному режимі. Однак цього можна досягти лише за умови збереження або вдосконалення рівня набутих знань і навичок і якщо як викладачі, так і студенти будуть однаково залучені. Крім того, як стверджують респонденти опитування Національного агентства якості освіти України,

на багатьох спеціальностях (наприклад, на творчих і «природничих» спеціальностях (біологія, хімія, медицина)) викладачі та студенти повинні зустрічатися віч-на-віч. Така форма навчання дозволяє багатьом студентам поєднувати роботу та навчання[4].

Загрози

Нестабільність умов навчання

Зараз освітня ситуація в Україні нестабільна через пандемію, загострену війною. Вищі навчальні заклади не можуть визначити чіткий план на майбутнє в певних сферах, тому що при плануванні вищої освіти необхідно враховувати багато міркувань, а зовнішнє середовище також не є сприятливим для продовження навчального процесу. Постійне перебування в «топці» погіршує психічне здоров'я вчителів та учнів, а також знижує їх загальну мотивацію до навчання та викладання.

Загроза здоров'ю та життю

Як зазначено в розділі «Слабкі сторони», психічне здоров'я студентів і викладачів було гіршим ще до пандемії через зменшення особистого контакту. Під час війни психічне здоров'я ще більше страждає. Крім того, реальна небезпека для життя кожного, хто бере участь у процесі, означає, що загалом безпека людського життя стає першочерговим аспектом, а якість освіти — другим. У подальшому, коли до навчання повернеться нормальний зоровий апарат, необхідно забезпечити психологічний супровід з урахуванням психологічного та фізичного стану всіх учасників навчального процесу.

Загроза інституту освіти

Дистанційну освіту в її обов'язковій формі також слід розглядати як потенційну загрозу для всієї системи освіти. Випускники, які два роки навчаються дистанційно, не можуть повноцінно відчувати студентське життя через невпевненість у своєму майбутньому. Через зміни в системі вступу цього року вони можуть відкласти вступ до українських вишів на кілька років або активно подавати документи до закордонних закладів. Розбіжності в дистанційному навчанні, які виникли під час пандемії, зробили дистанційне навчання менш привабливим для молоді. За відсутності таких форм навчання, тобто застарілих методів навчання та неадекватних інформаційних реформ, молодь швидше навчатиметься «для того, щоб потрапити додому» чи

задовольнити бажання батьків (зараз у світі навчається близько 7% студентів) .Для цієї мети (Chegg.org, 2021)[49]

Технологічний чинник

Сильні сторони

Модернізація технічного забезпечення

Пандемія завдала не лише шкоди, але й вигоди: університети почали закуповувати нове, потужніше обладнання, здатне витримати навчальне навантаження, пов'язане з новими потребами освітян. Багато університетів запровадили уніфіковані платформи (частково засновані на інструменті Moodle) та інструменти навчання (так звані LMS - Learning Management System), щоб спростити процес навчання. Загалом вищі навчальні заклади використовують рекомендації МОН щодо організації та управління освітою. Наприклад, майже всі експерти, які брали участь в опитуванні, підтвердили впровадження нових освітніх платформ або модернізацію старих. Викладачі та співробітники активно використовують так звані асинхронні засоби спілкування (наприклад, Zoom, Meet, Skype) для задоволення власних професійних потреб.

«Струс» старого формату та інклюзивність

Завдяки підтримці нових технологій студенти та викладачі мають більше можливостей для інтерактивного підходу до створення та передачі знань. У результаті звичні раніше засоби передачі знань тимчасово недоступні, що призводить до фундаментальної та радикальної зміни моделей навчання. Крім того, за статистикою МОН, перехід в онлайн-простір зробив освітній простір більш інклюзивним і доступним для багатьох верств населення (в середньому за період).2020-2021 інклюзивна освіта більше більш ніж у 5 разів доступніше, ніж у 2016-2017 роках) простіше (МОН України, 2022).\

Діджиталізація

Дистанційне навчання сприяє поступовій цифровізації освітнього простору, оскільки обмін інформацією відбувається через центральну сторінку порталу в онлайн-форматі, а виконані вправи та записи уроків завжди доступні на сервері університету. Оцифрування полегшує виявлення плагіату (особливо текстового), створює відкрите та чесне середовище для обміну знаннями, має потенціал зменшити

корупцію та зробити навчання екологічнішим (майже всі учасники освітнього процесу використовують електронні засоби замість гір. Документи та непрактичність). Документи). Джерела інформації). І хоча, звичайно, легше займатися плагіатом і копіювати чужу роботу (додаткову інформацію див. у розділі «Слабкі сторони»), вчителям також легше помітити списування[4].

Слабкі сторони

Недосконалість технічних можливостей

Звичайно, не всі викладачі та студенти мають необхідні технічні можливості для дистанційного навчання (наприклад, потужні комп'ютери, стабільне підключення до Інтернету). Крім того, самі університети також стикаються із збоями серверів і технічними обмеженнями через зовнішні фактори. Наприклад, ліцензія на популярний сервіс Zoom частково видається на обмежену кількість місць, а коли безкоштовна версія використовується для зустрічей, її потрібно міняти кожні 40 хвилин, що становить ризик порушити цілісність навчального процесу. Проте слід зазначити, що технічна компетентність не обов'язково залежить від самих викладачів чи студентів, а пов'язана з фінансуванням університету (а тепер і військовою діяльністю). Більш детально ця вразливість описана в розділі «Загрози».

Нестача тренінгів для освоєння технологій

Молоде покоління «народжується» з пристроями в руках, а старше покоління не навчене технологіям дистанційного навчання. Корисність такої можливості відзначили як самі вчителі, так і експерти в опитуванні, проведеному Національним агентством якості освіти України. Зокрема, основними проблемами дистанційної освіти, які потребують вирішення, експерти визначили рівень незадовільного використання технологій дистанційного навчання всіма учасниками процесу дистанційного навчання, цифрову культуру та навички інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (Державна освіта) Якість послуг України, 2021). України, 2021). Незважаючи на те, що технологія дистанційного навчання використовується як освітній інструмент більше двох років, все ще існує потреба у вдосконаленні її використання.

Академічна недоброчесність та якість освіти

Шахрайство серед студентів називають «ахіллесовою п'ятою» дистанційної освіти. Група експертів із провідних вищих навчальних закладів України, організована Міністерством освіти і науки, на основі прецедентів академічних списків розробила рекомендації та окреслила методи запобігання шахрайству. Серед них використання технічних засобів, які лише контролюють присутність аудиторії та/або рандомізують варіанти відповідей, створення питань, на які неможливо відповісти в книжках (розвиток аналітичного мислення та критики), урізноманітнення форм завдань та формування бізнесу. культури у закладах вищої освіти, акцентуючи увагу на академічній доброчесності. Це слабкість системи. Інша слабкість полягає в загальній спроможності забезпечити якісну освіту, особливо під час війни. У наш час освітнє середовище максимально спрощено, не дозволяючи глибше зрозуміти конкретні теми[13].

Можливості

Окрема форма навчання

І соціокультурно, і технологічно суспільство все більше готове сприймати дистанційну освіту як інший варіант отримання освіти з певних предметів. Після пандемії ця освітня опція залишається можливою, оскільки вищі навчальні заклади все ще мають платформи дистанційної освіти та технічну підтримку. Необхідно забезпечити навчання з цифрової грамотності для всіх викладачів, а також підтримувати або покращувати поточний рівень навчально-методичних матеріалів і технічних ресурсів. Наприклад, окуляри віртуальної реальності та інші технологічні інновації можуть зробити навчання більш інтерактивним.

Кооперація з іноземними ЗВО та спонсорами

Сучасні технології створили можливості для освіти : розвивати обміни між вищими навчальними закладами. Наприклад, стала легшою студентська мобільність (навчання в іншому університеті), паралельне навчання та обмін досвідом. Крім того, потреби технологічного світу в нових продуктах можна задовольнити шляхом залучення спонсорів і спонсорів. Тому Україна може запровадити освітню систему з іноземним підходом та якістю освіти, завдяки чому майбутні спеціалісти будуть затребувані на міжнародному ринку праці.

Залучення абітурієнтів

Безперечно, вступна кампанія в Україні – це боротьба за привернення уваги абітурієнтів та їхніх батьків. Університети намагаються зробити все можливе, щоб залучити цю аудиторію, і оновлена технологічна інфраструктура в університетах зробить процес прийняття рішення про вступ приємнішим. Таким чином, працюючи з абітурієнтами на різних платформах (наприклад, дні відкриття, дні відкритих лекцій, дні студентів), університети мають можливість зацікавити студентів освітою, вищою освітою в конкретному університеті. Такий підхід також може продемонструвати абітурієнтам, що в Україні є якісна освіта.

Дефіцит фінансування

Фінансування закладів вищої освіти виділяється на початку навчального року і може не включати фінансування технологій, які зараз потрібні вчителям. Окрім придбання комп'ютерів з достатньо високою продуктивністю та вартості доступу до мережі Інтернет на території вищого навчального закладу для викладачів, які навчаються у вищому навчальному закладі, необхідно враховувати витрати на ліцензування програмного забезпечення для онлайн-конференцій, заробітна плата нових викладачів та додаткові надбавки для існуючого персоналу, витрати на сервер у міру збільшення кількості користувачів та їх обслуговування тощо. необхідно враховувати. Зараз технологічна модернізація інших вищих навчальних закладів не є пріоритетом, оскільки фінансування потрібне для тих закладів, які найбільше постраждали під час війни[4].

Атака ззовні

Під час онлайн-навчання «пранкери» (пранк-блогери) іноді переривають зустрічі та заняття в Zoom, щоб записати популярні відео та викласти їх у соцмережах. Ці на перший погляд нешкідливі витівки серйозно порушують навчальний процес і перетворюють ретельно підготовлений урок у стресову ситуацію для вчителя. Подібні ситуації траплялися на студентських дискусійних майданчиках, руйнуючи взаємну довіру. Крім того, жоден університет не застрахований від хакерських атак на конфіденційну інформацію, що зберігається на серверах університету. Наприклад, студенти, які брали участь в опитуванні, відзначили, що сервери потрібно модернізувати (збільшити оперативну пам'ять і потужність) і захистити від

хакерських атак, що передбачає витрати як фізичні, так і моральні. Нездатність передбачити цю ситуацію та визначити можливі рішення може мати серйозні наслідки для процесу навчання.

Замкнене коло оновлення техніки.

Як зазначалося в інших розділах, вищі навчальні заклади оновили свої навчальні матеріали та технічні ресурси з початку пандемії. Звичайно, усі університети час від часу потребують оновлення своїх навчальних матеріалів і технічних засобів, але у випадку дистанційного навчання завжди існує нагальна потреба в оновленні обладнання з достатньою ефективністю. господарська робота. . Отже, в умовах нестримного технічного прогресу без зовнішнього фінансування вищі навчальні заклади не можуть забезпечити необхідними ресурсами своїх студентів і викладачів[4].

Однак початок конфлікту в Україні посилив слабкі сторони та загрози, пов'язані з дистанційною освітою. Зокрема, багато людей, які беруть участь у навчальному процесі, морально та фізично не готові продовжувати навчання. Крім того, учням і вчителям часто не вистачає засобів (стабільного Інтернет-з'єднання, комп'ютерів, незалежних приміщень тощо), щоб керувати класом. Позитивні моменти, виявлені під час аналізу процесу дистанційної освіти, дозволяють сформулювати рекомендації щодо більш ефективного відновлення навчального процесу у воєнний час та інтеграції дистанційної освіти як форми навчання.інше у мирний час:

- - У воєнний час організовувати навчання в асинхронному форматі, щоб залучити більше людей до участі в навчальному процесі.
- - Індивідуалізувати навчальні проекти всіх учасників навчального процесу відповідно до їхніх потреб, готовності та здатності продовжувати навчання у воєнний час.
- - Надавати психологічну підтримку всім, хто залучений до навчально-виховного процесу
- - Здійснювати інноваційне навчання з використанням різноманітних технологічних методів та активізувати участь студентів у навчальному процесі.

- - Розробити тренінги для освітян для підвищення цифрової грамотності та академічної доброчесності.
- - Залучення донорів для фінансування технологічних потреб вищих навчальних закладів.
- - Встановлення контактної мережі між вищими навчальними закладами для співпраці та обміну міжнародним досвідом.
- - Розробити план розгортання дистанційного навчання як форми самостійної освіти.

3.3. Перспективи розвитку вищої та фахової передвищої освіти в сучасних умовах

Виклики для розвитку вищої та передвищої освіти у теперішній перспективі є такими:

- Необхідно у поточному році надати фінансову підтримку для ремонту пошкоджених будівель, безоплатного надання будівель комунальної власності на тимчасовій та постійній основі, залучити українських бізнесменів (власників нерухомості) до вирішення проблеми забезпечення будівлями ЗФПВО та ЗВО та отримати фінансову, матеріально-технічну допомогу від міжнародних організацій.

- Запровадити фінансово-економічні, соціальні та гуманітарні стимули для компенсації втрат закладів вищої освіти та працівників закладів вищої освіти, а також абітурієнтів і студентів, вимушених мігрувати в безпечні райони країни або за кордон (у тому числі на навчання за кордон). Спростити процедури, стандарти, інструменти та інші механізми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації громадян (дорослих), які вже мають освітньо-професійний рівень, за переліком певних спеціальностей, професійних кваліфікацій та освітніх програм. Стандартом має стати скорочення тривалості навчання у два-п'ять разів[16].

-Поширити практику формування державного замовлення на розвиток людських ресурсів на всі форми і типи навчальних закладів, навчально-виробничі підрозділи підприємств та центри професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.. Залучити всі без винятку органи військового та цивільного управління. Формувати державне замовлення на підготовку кадрів, насамперед для вищих

навчальних закладів та професійно-технічних училищ, на основі не лише спеціальностей, а й професійних кваліфікацій та їх груп. Це призведе до зменшення теоретичної підготовки, яка практично не має попиту, і збільшення підготовки практиків. Визнати підготовку громадян України європейськими навчальними закладами, тренінговими центрами та іншими провайдерами освітніх послуг на основі їхніх професійних кваліфікацій, а також те, що результати такої підготовки відповідають або підтверджуються національною нормативно-правовою базою.

- Шукати механізми розширення освітньої бази шляхом залучення Європи та інших країн-партнерів України до вирішення цієї проблеми.

- Розробити необхідні інструменти (навчальні програми, кваліфікаційні вимоги, засоби, методи оцінювання) з акцентом на скорочення часу навчання та спрощення реєстрації результатів навчання відповідно до сучасних принципів професійної та технічної кваліфікації. та професійна кваліфікація, здатність адаптуватися до міжнародного та міжрегіонального ринку праці, здатність довгостроково працювати в країнах Європи тощо. Забезпечити адаптацію цих делегатів до сучасних потреб України; орієнтація на різні аудиторії, переважно дорослі, які потребують перепідготовки та зміни професійної орієнтації відповідно до поточної ситуації; Звести до мінімуму бюрократичні процедури, в основному в результаті процедур авторизації провайдерів освітніх послуг, акредитації та ліцензування провайдерів освітніх послуг, акредитації агентств з надання професійної сертифікації, а також скасування та спрощення програм МК.

З метою подолання бюрократичних перешкод та скорочення часу до фактичного впровадження МК пропонується зосередитися на наступних підходах виходячи з поточних потреб суспільства, професійні навички, спрямовані на підготовку МК, мають бути орієнтовані на попит.

Питання широкого державного впровадження відповідних МК та процедур їх акредитації має бути врегульоване на законодавчому рівні. Українська сторона має визнати результати досліджень у сфері МК, тобто МК як незалежну професійну кваліфікацію на національному рівні. Усі напруження у сфері МК мають бути визнані як підходи та навчальні матеріали у сфері кваліфікацій відповідно до намірів України приєднатися до ЄС.

Основними завданнями розвитку вищої й фахової передвищої освіти в воєнний період є:

1. Розробити програму післявоєнного періоду, спрямовану на відновлення пошкодженої або зруйнованої інфраструктури, приміщень і технічного оснащення вищих і вищих професійних навчальних закладів. Повернення та поповнення розграбованих під час війни чи тимчасової окупації вищих навчальних закладів та об'єктів вищої освіти. Створення освітніх центрів і корпоративних університетів шляхом інтеграції переміщених вищих навчальних закладів і закладів доуніверситетської професійної освіти з науковими установами, навчальними закладами, підприємствами та іншими науково-виробничими компаніями після їх повернення на місце проживання. Використовувати механізми державно-приватного партнерства та фінансову та матеріальну підтримку з боку іноземних і міжнародних гравців.

2. Відновити кадровий потенціал вищих навчальних закладів та наукових установ, а також кількість абітурієнтів та студентів 3. розробити національну програму допомоги постраждалим від війни вищим навчальним закладам, їх співробітникам і студентам, включаючи репатріацію, та створити механізм гарантованої компенсації (на визначений термін) рекордних збитків через руйнування, пошкодження або розкрадання будівель, гуртожитків, квартир та іншого нерухомого і рухомого майна.

3. Створити в Україні сучасні (еталонні) вищі та післядипломні навчальні заклади (наприклад, Президентський університет, Європейський університет) та спільну університетську мережу з країнами-членами ЄС. Це, серед іншого, дозволить у короткі терміни підвищити престиж і якість вищої освіти в країні, збільшити конкурентоспроможність випускників університетів і коледжів на українському та європейському ринках праці, а також підвищити рівень оплати праці науково-педагогічних працівників.

4. Розширення бази освітньої практики через розвиток державно-приватного партнерства в період післявоєнної економічної та інфраструктурної відбудови України

5. Зважаючи на статус України як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу, важливо гармонізувати систему вищої та фахової передвищої освіти з європейськими стандартами. Це завдання охоплює такі напрямки, як створення ефективної системи державно-приватного та соціального партнерства у сфері підготовки кадрів. Передбачається налагодження співпраці між надавачами освітніх послуг та їхніми користувачами чи споживачами, серед яких роботодавці й професійні асоціації. [17].

Висновки до 3 розділу

Основним завданням розвитку української освітньої системи в умовах найближчої перспективи є формування та реалізація освітнього процесу в межах правового поля, адаптованого до реалій воєнного стану. Це зокрема передбачає обов'язкове обстеження навчальних закладів і прилеглих територій на наявність вибухонебезпечних предметів фахівцями Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС), налагодження систем оповіщення у населених пунктах, а також підготовку організацій цивільного захисту чи створення нових за потреби.

Необхідно відновити пошкоджену інфраструктуру навчальних закладів, включаючи навчальні приміщення, матеріали, технічні засоби та методики викладання. Особливу увагу слід приділити забезпеченню навчальних закладів комп'ютерною технікою, іншим обладнанням та відповідним програмним забезпеченням. Пропонується також збільшити кількість шкільних автобусів для забезпечення підвезення учнів з населених пунктів, де школи були зруйновані, до навчальних закладів, що функціонують. Водночас важливим залишається питання оновлення навчальних програм та методичних посібників, а також організація діяльності установ соціально-гуманітарної підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Слід забезпечити переміщення навчальних закладів із тимчасово окупованих територій на території, підконтрольні Україні, а також евакуацію учасників освітнього процесу у разі виникнення нагальної потреби. При цьому ключовими залишаються гарантії права дітей на освіту за державною програмою та права педагогічних працівників із тимчасово окупованих територій на професійну реалізацію. Особливу увагу варто приділити створенню індивідуальних графіків

навчання та адаптивних умов для студентів, які несуть службу в Збройних силах України чи залучені до територіальної оборони та волонтерської діяльності.

Нагальним завданням є забезпечення безперервності освіти для школярів та студентів, які у зв'язку з війною залишили територію України та перебувають за кордоном. Необхідно створити умови для підтримки внутрішньої інтеграції учнів і вчителів у систему української освіти, а також сприяти їх поверненню до України у разі завершення війни чи інших позитивних змін.

Потрібно забезпечити доступність і рівний доступ до освітніх послуг для всіх. Це має включати різні форми навчання (очного, дистанційного, змішаного чи індивідуального) у залежності від рівня безпеки у регіонах. Також необхідно продовжити реалізацію вступних кампаній, розширювати мережу освітніх центрів як в Україні, так і за кордоном із використанням потенціалу педагогів, які були вимушено переміщені за межі держави.

Окремою пріоритетною сферою є психологічна підтримка учнів, студентів та педагогічних працівників через реалізацію програм психологічної реабілітації й адаптації, розвиток кваліфікованої допомоги з боку психологів та інформаційний супровід

Формування міжнародної коаліції на підтримку освіти і науки в Україні.

Посилення зв'язку між міністерствами освіти і науки, зокрема через створення робочої групи з приватними навчальними закладами за участі представників Всеукраїнської асоціації освітніх проєктів.

Основними викликами, що стоять перед системою освіти у повоєнній Україні, можна виділити такі ключові напрями:

1. Продовження структурної трансформації освітньої сфери з метою забезпечення якісного навчання на всіх рівнях, починаючи від дошкільної освіти та закінчуючи системою вищої освіти і освітою дорослих

2. Гармонізація законодавства України у сфері освіти та науки з відповідними нормами та стандартами Європейського Союзу, спрямована на посилення правових основ освітньої політики.

3. Реалізація заходів, спрямованих на гарантування безпеки життя і здоров'я учасників освітнього процесу, а також модернізація сектору безпеки й оборони у системі освіти згідно з доктринальними підходами і принципами НАТО

4. Відновлення освітньої інфраструктури, включаючи обов'язкове проєктування бомбосховищ у процесі реконструкції зруйнованих закладів освіти та будівництво сучасних навчальних установ. Ці ініціативи повинні створити сприятливі умови для виховання молодого покоління та забезпечити громадянам України доступ до якісної освіти, яка відповідатиме міжнародним стандартам.

5. Формування сприятливих соціально-економічних умов для повернення в Україну внутрішньо переміщених студентів і викладачів, які були змушені залишити країну через військову агресію Російської Федерації.

6. Розвиток системи соціально-педагогічної та психологічної підтримки учасників освітнього процесу — учнів, студентів і педагогічних працівників, які постраждали внаслідок військових дій і потребують психологічного супроводу та іншої комплексної підтримки.

7. Посилення міжнародного співробітництва у сфері освіти і науки через розширення процесу інтернаціоналізації української освітньої системи з метою її органічної інтеграції в європейський освітній простір.

Ці завдання визначають основні вектори розвитку освітньої системи України в умовах післявоєнної відбудови, орієнтуючи її на інноваційність, відкритість та відповідність сучасним вимогам глобального освітнього середовища.

Розділ 4. ВІДНОВЛЕННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Незважаючи на триваючі військові дії в Україні, український уряд готує план післявоєнного розвитку. 4 липня 2022 року Прем'єр-міністр України представив «План відбудови України» на міжнародній конференції в Лугано, Швейцарія. Окрема частина плану передбачала післявоєнну відбудову освіти і науки.

У період відновлення передбачається продовження реформ, спрямованих на розвиток і зміцнення людського потенціалу України (продовження реформування національних університетів, розвиток мережі сучасних навчальних закладів, реалізація стратегії розвитку вищої освіти, підготовка кваліфікованих спеціалістів тощо). Особлива увага приділяється створенню сприятливих умов для інноваторів і науковців, щоб вони могли сприяти розвитку інноваційної економіки [16].

Після війни основними викликами для розвитку освіти в Україні були визначені такі:

- Пристосувати освітні програми до освітніх втрат, спричинених війною;
- Відновити навчальний процес та інфраструктуру навчальних і наукових закладів на охоплених війною територіях
- Психологічний супровід учасників навчально-виховного процесу; здійснення програми реабілітації, адаптації та психологічного супроводу учасників навчально-виховного процесу під час та після війни;
- Відновити повне незалежне оцінювання при прийомі студентів і визнанні кваліфікацій
- Продовжити впровадження реформ НУШ та створити безпечне та доступне цифрове освітнє та дослідницьке середовище;
- Прискорити інтеграцію в європейський та світовий освітній і науковий простір.

Освічене населення є основою людського потенціалу країни. Освіта відіграє ключову роль у формуванні інноваційних суспільств, сприянні економічному зростанню на основі сталого розвитку, підвищенні добробуту та соціальної єдності. План відновлення наголошує на необхідності врахування досвіду європейських країн під час використання принципів, підходів, інструментів і практик ЄС. Завдяки підтримці ЄС на політичному, професійному та інституційному рівнях Україна має

можливість зміцнити освітню та наукову стійкість країни під час війни та отримати підтримку для її відбудови.

Наприклад, МОН детально виклало цей план у «Концепції відновлення освіти і науки України» на 2022-2032 роки. Ця концепція описує основні напрями реконструкції таким чином: розвиток людського потенціалу, європейська інтеграція освіти та науки, розвиток науки та інновацій, вища освіта, допрофесійна підготовка, розвиток кар'єри, розвиток освіти дорослих, розвиток твких напрямів як : професійної (професійно-технічної) освіти, дошкільна освіта, загальна освіта, позашкільна освіта, спеціальна освіта, розвиток інклюзивної освіти, а також описує цифрову трансформацію освіти та науки [17].

Розвиток людського потенціалу. Розв'язана Російською Федерацією 24 лютого 2022 року масштабна війна призвела до вимушеного відтоку працівників освіти. 670 000 студентів і понад 24 000 викладачів середніх шкіл виїхали за кордон, а 2029 дітей з особливими освітніми потребами були переселені. Освітній галузі завдано значних матеріальних збитків. Ворожі дії призвели до погіршення умов безпеки в багатьох навчальних закладах, обмеження доступу до якісної освіти та суттєвого впливу на психічне здоров'я дітей. У багатьох випадках діти отримали як фізичні, так і глибокі психологічні травми.

Серед ключових пріоритетів:

- До 2030 року знизити частку 15-річних учнів, які не досягають базового рівня знань у читанні, математиці та природничих науках, до показника нижче 15%.

- До 2032 року збільшити частку випускників шкіл, які обирають професійно-технічну освіту, до рівня 43%.

- Покращення психологічної підтримки: до 2030 року всі практичні психологи в системі освіти працюватимуть із застосуванням міжнародних інструментів, стандартів якості й протоколів реагування.

- Поглиблення інтеграції України в європейський науково-дослідницький простір: до 2030 року українські науковці братимуть участь у понад 320 міжнародних дослідницьких проєктах.

Планується активний розвиток європейської інтеграції в сфері освіти та науки. Україна вже отримала статус країни-учасниці програми Erasmus+ ЄС, що дозволяє українським студентам, викладачам та молоді бути повноправними учасниками цієї ініціативи

Окрему увагу буде приділено створенню нової структури освіти для дорослих, що сприятиме навчанню протягом життя. До 2025 року щонайменше 47% дорослого населення мають брати участь у програмах формальної та неформальної освіти щороку, а результати цих навчальних програм отримають офіційне визнання. Інтеграція до європейського освітнього простору включає реалізацію програм, таких як EU4Skills: кращі навички для сучасної України, із фінансуванням у розмірі 58 мільйонів євро для модернізації професійного навчання.

Українські університети ставатимуть членами Європейського університетського союзу. Очікується, що до кінця 2023 року 5-7% українських вищих навчальних закладів будуть його учасниками із щорічним приростом членства на 10%. Особливий акцент робитиметься на участі в програмах Open Science, Horizon Europe, Euratom, CERN, ERIC, EOSC і COST.

Гармонізувати українське освітнє і наукове законодавство та відповідні державні політики з європейськими, а також забезпечити системне використання принципів, підходів, практик та інструментів ЄС у сфері освіти і науки. Прогрес в освітній політиці України вимірюватиметься цільовими показниками рівня ЄС[45].

Наука та інновації. Наука для подолання глобальних викликів шляхом підвищення конкурентоспроможності галузі, збільшення частки компаній з інноваційною діяльністю з 16,8% до 34,7%, розвитку високотехнологічних галузей, збільшення наукоємності ВВП утричі, застосування принципів відкритої науки та залучення науковців. спільноти з 47 країн світу для забезпечення соціально-економічного зростання на основі сталого розвитку.

Планується покращити статус, умови та можливості науковців; збільшено фінансування досліджень на 531 млн грн (внесок у Horizon Europe) та 20 млн євро (EIC для стартапів). Розширити доступ до наукової інформації, особливо для 78 000 вчених, щоб отримати доступ до 27 баз даних; збільшити кількість вчених, які мають

доступ до наукової інформації, на 1,5 млрд євро (внесок у Horizon Europe). Як наслідок мобільність науковців та інноваторів значно зросте до 27 тис. осіб.

Буде сформована найсучасніша інфраструктура, особливо за участі бізнесу. Це включає співфінансування семи інноваційних парків, відкриття доступу до партнерської інфраструктури для 78 000 науковців та підписку на сім українських наукових журналів.

Передбачається підписка на сім наукових журналів та створення першого національного порталу міжнародного науково-технічного співробітництва. Членство України в Європейській інноваційній раді буде розширено, а інноватори отримають доступ до інструментів EIC Accelerator та EIC Pathfinder. EIC Accelerator і EIC Pathfinder[17].

Вища освіта та освіта дорослих відіграють ключову роль у формуванні суспільства знань. Мета модернізації цих сфер полягає у створенні умов для всебічного розвитку громадян України, забезпечення їх належної зайнятості та сприяння утвердженню демократичних цінностей. Передбачено також посилення національної згуртованості та підготовку висококваліфікованих фахівців і науковців, необхідних для сталого розвитку вітчизняної економіки.

Планується значне підвищення довіри до освітньої, наукової та професійної діяльності закладів вищої освіти. Зокрема, прогнозується, що близько 80% учасників освітнього процесу не матимуть досвіду зіткнення з корупцією, дискримінацією чи академічною недобросовістю, що є вагомим показником якості реформ.

У рамках змін буде побудовано сучасну інфраструктуру закладів вищої освіти, яка слугуватиме базою для підвищення освітнього рівня. Запроваджено заходи зі збільшення масштабності національних закладів вищої освіти із середньою чисельністю студентів до 10 тисяч осіб на заклад. До ініціатив включено модернізацію 2000 лабораторій і навчальних аудиторій, а також ремонт 200 студентських гуртожитків.

Одним із ключових завдань є забезпечення автономії університетів. Інтернаціоналізація системи вищої освіти також є пріоритетом. Очікується, що 20

українських закладів увійдуть до рейтингу тисячі найкращих університетів світу, тоді як кількість іноземних студентів, які навчатимуться в Україні, сягне 200 тисяч осіб

Особливу увагу звернено на розвиток освіти впродовж життя. Передбачається, що понад мільйон осіб зможуть отримати акредитацію за результатами навчання в межах неформальної та інформальної освіти. Водночас відбудеться посилення взаємодії між освітньою системою та бізнесом: у 50 університетах буде впроваджено дуальну форму навчання, а приватний сектор стане частиною екосистеми 70 закладів вищої освіти.

Таким чином, реформи вищої освіти спрямовані на створення стійкої, конкурентоспроможної системи, яка інтегруватиметься у світовий освітній та науковий простір і слугуватиме рушійною силою для розвитку України. [45].

До 2027 року 80% громадян України, які мають якісну професійну освіту, навчатимуться за сучасними програмами; 160 різноманітних онлайн-курсів будуть доступні на онлайн-платформі професійної освіти; буде запроваджено 1500 короткострокових навчальних програм; буде оновлено 300 освітніх стандартів за професіями. Очікується, що до 2032 року кількість людей, які навчаються за сучасними програмами, зросте до 80% населення.

До 2032 року всі (100%) ПТО матимуть центри розвитку кар'єри, програми дуальної освіти та стажування будуть розширені, щоб охопити 50% учнів ПТО та 30% роботодавців, а професійні компетенції будуть оцінюватися у всіх кваліфікаційних центрах.

Дошкільна, шкільна, позашкільна, спеціальна та інклюзивна освіта. Метою є самореалізація кожної дитини, раннє виявлення її здібностей та підготовка майбутніх фахівців для розвитку суспільства та економіки України як успішної європейської країни.

Ефективна мережа навчальних закладів включає: реконструкцію та відновлення 1958 навчальних закладів та 99 НВК; створення мережі спеціалізованих навчальних закладів (ліцеїв); розширення мережі закладів дошкільної освіти; розвиток транспортного забезпечення для всіх учасників освітнього процесу (придбано 3 133 шкільних автобусів); збільшення кількості приватних навчальних закладів, забезпечення доступу до якісної освіти осіб з особливими освітніми потребами та

дітей, які перебувають у лікарнях, розбудовані за рахунок підтримки освітніх центрів за кордоном.

Також безпечне та комфортне навчання завдяки таким ініціативам Першої леді, як відновлення та будівництво притулків у 100% закладів загальної середньої освіти, реалізація президентської програми "Здорова Україна" в закладах освіти, психологічна та емоційна підтримка учасників освітнього процесу та забезпечення здорового харчування учнів створено розвивальне середовище.

Суттєве покращення сучасного змісту та використання інноваційних освітніх технологій, зокрема 100% оновлення освітніх програм та оцифрування підручників для НУШ. Створити 25 STEM-центрів у закладах післядипломної освіти та STEM-лабораторій у всіх закладах загальної середньої освіти. Запровадити індивідуалізовані навчальні плани, створити мережу інтерактивних музеїв науки та розвивати двомовну освіту[39].

Важливо інтегрувати національні та етнічні елементи в навчальні програми шкіл і розширити мережу національно-етнічних центрів та змагань "Джура" і "КіберДжура". Створено освітню еліту, збільшено державну підтримку. Всіх вчителів та керівників навчальних закладів буде підготовлено до впровадження реформ НУШ. Кожен вчитель отримає підготовку для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та пройде атестацію для роботи на всіх рівнях загальної освіти.

Цифрова трансформація освіти та науки стане пріоритетом, спрямованим на розвиток цифрових навичок, спрощення управління освітою та наукою, модернізацію цифрового освітнього середовища та формування цифрових технологій в управлінні освітою. Буде розроблена розвинена освітня інфраструктура, де всі навчальні заклади матимуть доступ до Інтернету, кожен учитель отримає ноутбук, а школи забезпечать учнів планшетами завдяки підтримці партнерів, таких як HP, UNOPS, Apple, Microsoft, Google та ЮНІСЕФ. Планується також створення інфраструктури для управління цифровою освітою за допомогою національних інформаційних систем, таких як AICOM та EDEBO.

Запроваджено цифровий освітній паспорт, який забезпечує зручні сервіси та цифрову документацію на порталі Дія, сприяє дебюрократизації, генерує дані про освітні траєкторії для аналізу та розробки освітніх політик, надає абітурієнтам доступ

до цього Ви зможете налаштувати свій позиція на порталі. Громадянам, у тому числі з-за кордону, надається доступ до українських університетів через онлайн-пропозиції вступу.

Також розширено використання сучасних засобів навчання та оцінювання, кількість користувачів проекту «Всеукраїнські школи онлайн» сягає 1 млн осіб, створено бібліотеку електронних методичних матеріалів для вчителів, електронні журнали та щоденники. Будуть розповсюджені інтерактивні електронні підручники та навчальні програми, а також проводитимуться онлайн-іспити та проміжні тести. Водночас 200 000 вчителів навчать використанню цифрових інструментів, запустять нову програму з інформатики для покращення ІТ-навчання та створять Європейський хмарний центр відкритої науки.

Тому МОН має чіткий план розвитку повоєнної української освітньої системи, який враховує досвід європейських країн і пропонує використовувати принципи та підходи підходів, інструментів і практик ЄС[45]

Висновки

Аналіз та узагальнення теоретико-методологічних засад проблеми та результатів дослідження дозволили зробити такі висновки

1. У дослідженні проаналізовано виклики, з якими стикається українська система освіти в умовах воєнного стану. Міністерство розробило 11 проектних пропозицій відповідно до ключових пріоритетів освітньої політики для вирішення ключових потреб освітнього сектору воєнного стану. Міжнародні партнери мають можливість взяти участь у кожній із цих пропозицій.

З метою забезпечення комунікації з міжнародними партнерами, органами державної влади та МЗС на сайті МЗС створено та регулярно оновлюється двомовний розділ «Підтримка освіти і науки в Україні в умовах воєнного стану». Проаналізовано нагальні потреби систем освіти і науки та пріоритети промислової політики.. За ініціативи президента United24 Україна Національний банк України відкрив рахунок для Міністерства освіти і науки України для відновлення навчальних закладів та об'єктів, пошкоджених або зруйнованих під час війни.

Національний банк України відкрив рахунок Міністерству освіти і науки України для придбання навчальних закладів та установ, пошкоджених або зруйнованих внаслідок російської агресії, навчально-технічного обладнання, дидактичних матеріалів, комп'ютерної та іншої техніки, програмного забезпечення, шкільних автобусів, а також для розробки освітніх програм та засобів навчання. Низка міжнародних організацій висловила готовність надати допомогу Україні та співпрацювати у вирішенні проблем .

2. Охарактеризовано масштаби руйнувань та пошкоджень закладів вищої та фахової передвищої освіти внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України Відкрита агресія Росії проти України, що переросла у війну 24 лютого 2022 року, завдала значних матеріальних збитків освітньому сектору України: сім закладів вищої освіти та дев'ять закладів фахової передвищої освіти були повністю зруйновано, 49 закладів вищої та післядипломної освіти та 71 заклад фахової передвищої освіти зазнали пошкоджень. У регіональному розрізі найбільше постраждали вищі та середні спеціальні навчальні заклади в Донецькій, Луганській, Харківській, Чернігівській, Миколаївській та Запорізькій областях.

3. У цій роботі розкрито особливості функціонування переміщених вищих і середніх спеціальних навчальних закладів у сучасних умовах: у семи з дев'яти університетів, евакуйованих у 2014 році і вимушених знову переїхати в безпечніші райони, рівень працевлаштування випускників виявився досить низьким. З них лише Донецький державний технічний університет входить до відносно високих показників.

Низький рівень працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, які були вимушено евакуйовані, свідчить про те, що за останні вісім років ці університети, безсумнівно, втратили значну частину кадрового потенціалу, матеріально-технічної бази, базових партнерських зв'язків для проходження практики, а також кількість абітурієнтів та студентів, які переїхали на безпечні території країни або на навчання за кордон. Це свідчить про те, що необхідно налагодити системну фінансову та матеріальну підтримку таких закладів вищої освіти з боку державних, регіональних і міжнародних організацій та інших партнерів, оскільки значна кількість українських університетів може опинитися в подібній ситуації найближчим часом.

4. Ми проаналізували рівень працевлаштування випускників вищих навчальних закладів і виявили, що сім із дев'яти університетів, які були змушені евакуюватися у 2014 році та повернутись у безпечніші райони, мали низький рівень працевлаштування випускників. Низький рівень працевлаштування випускників переміщених вищих навчальних закладів свідчить про те, що за останні вісім років ці університети, безумовно, втратили значну частину свого індивідуального, інституційного потенціалу, матеріально-технічних ресурсів, зв'язків з основними компаніями-партнерами для стажування, а також кількість абітурієнтів і студентів, які переїхали в безпечну територію всередині країни або навчалися за кордоном. Дослідження показують, що кількість студентів та абітурієнтів, які переїжджають в інші країни, зростає. Таким чином, існує необхідність систематичної фінансової та матеріальної підтримки цих вищих навчальних закладів з боку національних, регіональних та міжнародних організацій, а також інших партнерів[21].

5. Особливості освітнього процесу у вищих та фахових передвищих навчальних закладах на сучасному етапі є очевидними. Збройна агресія Російської Федерації проти України спочатку мала значний вплив на діяльність більшості вищих та фахових передвищих навчальних закладів. Під час бойових дій в Україні більшість

цих закладів перебували у перехідному періоді, здійснювали освітній процес у віддалених районах, переводили студентів на канікулярний режим, тимчасово не визначалися з процесами відновлення роботи, не надавали інформацію. Із 275 закладів вищої освіти 103 (37,5%) з тих закладів вищої освіти, які надали інформацію на середину березня цього року, 54 - переважно дистанційної форми навчання, шість - змішаної форми навчання та два - інформаційно-консультативної форми навчання.

6. Проведено SWOT-аналіз дистанційної освіти в сучасних умовах. У той час як пандемія коронавірусу залишається нагальною глобальною проблемою, в Україні основною перешкодою для нормальної освіти була визначена війна в Україні. З початком війни дистанційна освіта стала основним варіантом отримання знань, а університети намагаються адаптувати свій досвід роботи під час пандемії до нової ситуації. Для цього дослідження було проведено SWOT-аналіз (основа для аналізу ситуації, яка поділяє всі елементи ситуації на сильні та слабкі сторони, а також визначає можливості та загрози для цієї ситуації) [4].

Для ілюстрації окремих кейсів емпіричний компонент аналізу включав опитування Української національної служби забезпечення якості освіти, студентів, викладачів, науково-педагогічних працівників та студентів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. (Для цього було використано анкетування).

7. Висвітлено потенціал розвитку вищої та фахової переддипломної освіти в сучасних умовах. Основним напрямом розвитку вищої та фахової передвищої освіти в повоєнній Україні є адаптація до аналогічної європейської освіти в контексті реалізації її статусу країни-кандидата на вступ до ЄС, а також формування державно-приватного та соціального партнерства у сфері освіти, у тому числі в діяльності національних установ забезпечення якості вищої та фахової передвищої освіти, запровадження системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів вищих навчальних закладів та практична діяльність вищих навчальних закладів.

Українська система освіти в умовах воєнного стану потребує:

- Організації навчального процесу відповідно до правового режиму воєнного стану;

- Створити умови максимальної безпеки для всіх учасників навчально-виховного процесу;
- Привести в дію наявні сили і засоби цивільного захисту;
- Запроваджувати шляхи евакуації відповідно до законодавства;
- Відновлення пошкоджених навчальних закладів та розробка освітніх програм і засобів;
- Забезпечення особливих умов навчання;
- Забезпечення безперервності освіти учнів, які були змушені виїхати з України за кордон під час війни;
- Забезпечення доступності, безперервності та рівного доступу до освіти в кожному регіоні України відповідно до конкретної безпекової ситуації; забезпечення успішного проведення вступної кампанії; розширення мережі освітніх центрів;
- Підтримка психологічного здоров'я учнів, студентів та вчителів;
- Формування міжнародної коаліції на підтримку освіти і науки в Україні.

Основними завданнями розвитку системи освіти в післявоєнній Україні є: продовження інституційного реформування освітньої галузі для забезпечення якісної освіти на всіх рівнях - від дошкільної до вищої та освіти дорослих; вжиття заходів щодо захисту життя і здоров'я осіб, які беруть участь в освітньому процесі [17].

Список використаної літератури

1. Біла книга «Діяльнісний підхід у школі». URL: <https://drive.google.com/file/d/1XysWzdkQ1cA5L5LW0xMJ4Lof9Ay6RN4L/view?usp=sharing>.
2. Біла книга «Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів». URL: https://drive.google.com/file/d/1iZkPAx2yvsjsBfN_Sv04wF05ICcN_5Cl/view?usp=sharing.
3. Біла книга «Фасилітація гри: мистецтво та наука про залучення дітей дошкільного віку до навчання через гру». URL: <https://drive.google.com/file/d/1mC1GVXVTH9XvYKl3TCgSVBCZupx-Pmn9/view?usp=sharing>.
4. Волинський національний університет імені Лесі Українки (2021). Дистанційна освіта: реальний стан, виклики та перспективи. <https://vnu.edu.ua/uk/news/navchannya/distanciyna-osvita-realniy-stan-vikliki-ta-perspektivi>
5. Державна служба якості освіти України (2021). Всеукраїнське опитування щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах освіти в умовах карантину у 2 семестрі 2020/2021 навчального року. https://new.sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/ANALITICHNA-DOVIDKA_vesna_2021-1.docx
6. Європейська багатомовна класифікація навичок, компетенцій і професій (ESCO). URL: <https://esco.ec.europa.eu/en/about-esco/what-esco>.
7. Мельник С. Рекомендації переміщеним університетам щодо адаптації підготовки кадрів до вимог роботодавців та регіональних ринків праці на нових територіях розміщення. URL: <https://smelnikukr.com/%d0%b7%d0%b0%d0%b3%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0%d0%bb%d0%b8/>.
8. Міністерство освіти і науки України (2020b). Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>
9. Міністерство освіти і науки України (2020с). Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із

застосуванням дистанційних технологій

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5eb/d47/497/5ebd47497d41e067624981.pdf>

10. Міністерство освіти і науки України (2022). Статистичні дані (інклюзивне навчання). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>

11. Навчання під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-release/osvitanoworg>.

12. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (2020). Результати соціологічного дослідження «Думка студентів і аспірантів щодо дистанційної форми навчання». <https://cutt.ly/eFbdEJu>

13. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (2022). Дистанційне навчання у КПІ: відповіді на важливі питання. <https://kpi.ua/node/17973>

14. Національний університет біоресурсів і природокористування України (2022). Дистанційне навчання у закладах вищої освіти: ризики та перспективи розвитку. <https://nubip.edu.ua/node/100736>

15. Національний університет «Києво-Могилянська академія» (2022). Положення про дистанційне навчання в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_view/821-polozhennia-pro-dystantsiine-navchannia-u-naukma (доступ здійснено у лютому 2022 року)

16. Невідкладні потреби освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/nevidkladni-potrebi-osviti-i-nauki-ukrayini>.

17. Операційний план реалізації у 2022–2024 роках стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286>.

18. Освіта в умовах воєнного стану. URL: <https://emergency.mon.gov.ua/>.

19. Освіта під загрозою (Education in emergency). URL: <https://saveschools.in.ua/>.

20. Освітній кластер: Україна (Ukraine Education Cluster). URL: <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/ukraine/education>.
21. Освіта.UA (2021). Рейтинг вишів «ТОП-200 Україна 2021». <https://osvita.ua/vnz/rating/82821/>
22. Підтримка освіти і науки України під час війни. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni>.
23. Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 27.04.2022 № 392. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2022/05.05.2022/Poryadok-pryyomu.VO.392-400.05.05.2022.pdf>.
24. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
25. Про внесення змін до Календарного плану організації та проведення у 2022 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.02.2022 № 231. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-kalendarnogo-planu-organizaciyi-ta-provedennya-u-2022-roci-zovnishnogo-nezalezhnogo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobutih-na-osnovi-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.
26. Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2022 році : постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2022 № 767. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-derzhavne-zamovlennia-na-pidhotovku-fakhivtsiv-naukovykh-naukovo-pedahohichnykh-ta-robitnychych-kadriv-na-pidvyshchennia-kvalifikatsii-ta-perepidhotovku-kadriv-u-2022-rotsi-769-070722>.
27. Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2021 році : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 708. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/708-2021-%D0%BF#Text>.

28. Про деякі питання видачі документів про загальну середню освіту в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.05.2022 № 466. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-vidachi-dokumentiv-pro-zagalnu-serednyu-osvitu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>.

29. Про деякі питання замовлення та виготовлення документів про загальну середню освіту в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.05.2022 № 432. URL: https://drive.google.com/file/d/1CeKrlG0GmgKBoO-KjJYEYqSc3y_JLOqK/view.

30. Про деякі питання зарахування до закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2022 № 438. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-zarakhuvannya-do-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>.

31. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 № 274. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/624/200/1c5/6242001c570a8380605603.pdf>.

32. Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.03.2022 № 235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-22#Text>.

33. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : лист Міністерства освіти і науки України від 29.03.2022 № 1/3737-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/624/41a/251/62441a251c4bd330828292.pdf>.

34. Про затвердження Переліку закордонних населених пунктів, на території яких буде створено тимчасові екзаменаційні центри для проведення основних сесій національного мультипредметного тесту : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.05.2022 № 465. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-zakordonnih-naselenih-punktiv-na-teritoriyi-yakih-bude-stvoreno-timchasovi-ekzamenacijni-centri-dlya-provedennya-osnovnih-sesij-nacionalnogo-multipredmetnogo-testu>.

35. Про затвердження Переліку населених пунктів України, на території яких буде сформовано попередню мережу тимчасових екзаменаційних центрів для проведення основних сесій національного мультипредметного тесту : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.05.2022 № 445. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-naselenih-punktiv-ukrayini-na-teritoriyi-yakih-bude-sformovano-poperednyu-merezhu-timchasovih-ekzamenacijnih-centriv-dlya-provedennya-osnovnovnih-sesij-nacionalnogo-multipredmetnogo-testu>.

36. Про затвердження Порядку міжвідомчої взаємодії з питань вручення здобувачам освіти, які перебувають за межами України, документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, виданих в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства закордонних справ України від 09.06.2022 № 538/192. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/spilnij-nakaz-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-ta-ministerstva-zakordonnih-sprav-ukrayini-pro-zatverdzhennya-poryadku-mizhvidomchoyi-vzayemodiyi-z-pitan-vruchennya-zdobuvacham-osviti-yaki-perebuvaют-za-mezhami-ukrayini-dok>.

37. Про затвердження Положення про дистанційне навчання (2013). Міністерство освіти і науки України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

38. Про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти, у 2021/2022 навчальному році : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.02.2022 № 232.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zvilnennya-vid-prohodzhennya-derzhavnoyi-pidsumkovoyi-atpochatkovoyi-ta-bazovoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roczizareyestrovani-j-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-03-bereznya-2022-roku-za-28337619>.

39. Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу : лист Міністерства освіти і науки України від 29.03.2022 № 1/3725-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/624/44a/983/62444a98374d8370351160.pdf>.

40. Про організацію роботи консультативних телефонів Міністерства освіти і науки «Вступна кампанія 2022 року» : наказ Міністерства освіти і науки України від

23.06.2022 № 587. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-roboti-konsultativnih-telefoniv-ministerstva-osviti-i-nauki-vstupna-kampaniya-2022-roku>.

41. Про організацію та проведення у 2022 році національного мультипредметного тесту : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.05.2022 № 434. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-ta-provedennya-u-2022-roci-nacionalnogo-miltipredmetnogo-testu>.

42. Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 № 711. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pochatok-navchalnogo-roku-pid-chas-diyi-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu-v-ukrayini-i240622-711>.

43. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

44. Про практику застосування трудового законодавства у галузі освіти і науки під час дії правового режиму воєнного стану : лист Міністерства освіти і науки України від 07.03.2022 № 1/3378-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-praktiku-zastosuvannya-trudovogo-zakonodavstva-u-galuzi-osviti-i-nauki-pid-chas-diyi-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu>.

45. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286->.

46. Про утворення Ситуаційного центру МОН : наказ Міністерства освіти і науки України від 24.02.2022 № 229. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-utvorennya-situacijnogo-centru-mon>.

47. Українські заклади вищої освіти під час війни. URL: [http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/news&data\[5012\]\[id\]=16449](http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/news&data[5012][id]=16449).

48. Харківський національний університет радіоелектроніки (2021). Аналіз досвіду ЗВО Харківської області щодо використання дистанційних форм навчання та визначення шляхів впровадження змішаного навчання. <https://nure.ua/wp-content/uploads/Benchmarking/analiz-dosvidu-zvo-harkivskoi-oblasti-shhodo->

vikoristannja-distancijnih-form-navchannja-ta-viznachennja-shljahiv-vprovadzhennja-zmishanogo-navchannja-u-2020-2021-n-1.pdf

49. Chegg.org (2021). GlobalStudentSurvey. <https://www.chegg.org/global-student-survey-2021>

Додатки

Додаток 1

Інформація про реалізацію проєктів українськими ЗВО в рамках програм ЄС із досліджень та інновацій «Горизонт 2020» і «Горизонт Європа» протягом 2021–2022 рр.

Заклад вищої освіти	Назва проєкту	Бюджет проєкту для українського ЗВО, євро
Dnipropetrovsk National University of Railway Transport Named after Academician V. Lazaryan	European Training Network in Collaboration with Ukraine for Electrical Transport	887 783,04
National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	Simultaneous Transformation of Ambient Heat and Undesired Vibrations into Electricity via Nanotriboelectrification during Non-wetting Liquid Intrusion-extrusion into-from Nanopores	359 925,00
	Knowledge at the Tip of Your Fingers: Clinical Knowledge for Humanity	179 437,50
Corporation Science Park Taras Shevchenko University of Kyiv	Ultra-small Nanohybrides for Advanced Theranostics	345 000,00
Kharkiv National University of Radio Electronics	DIOR: Deep Intelligent Optical and Radio Communication Networks	276 000,00
Chernihiv Polytechnic National University	Research and Training Network for Smart and Green Energy Systems and Business Models	221 945,76
National Aviation University	(LTO) noiSe and EmissioNs of supErsoniC Aircraft	198 000,00
National University of Kyiv-Mohyla Academy	Understanding and Strengthening EU Foreign and Security Policy in a Complex and Contested World	62 875,00
Kharkiv National University of Internal Affairs	Europe’s Regional Partnership for Gender Equality in the Digital Age	48 723,75
	iNteracting netwOrk of iTelligence and securITy practitiOners with iNdustry and acadEmia actorS	42 875,00

Додаток 2

Оперативна інформація про заклади загальної середньої освіти, що зруйновані, пошкоджені або перебувають на тимчасово окупованій території, од.

Регіон	Кількість закладів		
	зруйнованих станом на 01.08.2022	пошкоджених	що перебувають на тимчасово окупованій території (станом на 22.06.2022)
Вінницька обл.	0	5	–
Волинська обл.	0	0	–
Дніпропетровська обл.	2	18	–
Донецька обл.	0	240	178
Житомирська обл.	1	38	–
Закарпатська обл.	0	0	–
Запорізька обл.	45	4	256
Івано-Франківська обл.	0	0	–
Кіровоградська обл.	0	2	–
Київська обл.	4	95	–
Луганська обл.	8	75	203
Львівська обл.	0	0	–
Миколаївська обл.	11	94	25
Одеська обл.	0	8	–
Полтавська обл.	0	2	–
Рівненська обл.	0	2	–
Сумська обл.	0	17	–
Тернопільська обл.	0	1	–
Харківська обл.	43	192	156
Херсонська обл.	7	38	367

Додаток 3

Регіон	Кількість закладів		
	зруйнованих	пошкоджених	що перебувають на тимчасово окупованій території (станом на 22.06.2022)
	станом на 01.08.2022		
Хмельницька обл.	0	1	–
Черкаська обл.	0	5	–
Чернівецька обл.	0	0	–
Чернігівська обл.	6	53	–
м. Київ	0	39	–
Разом	127	929	1185

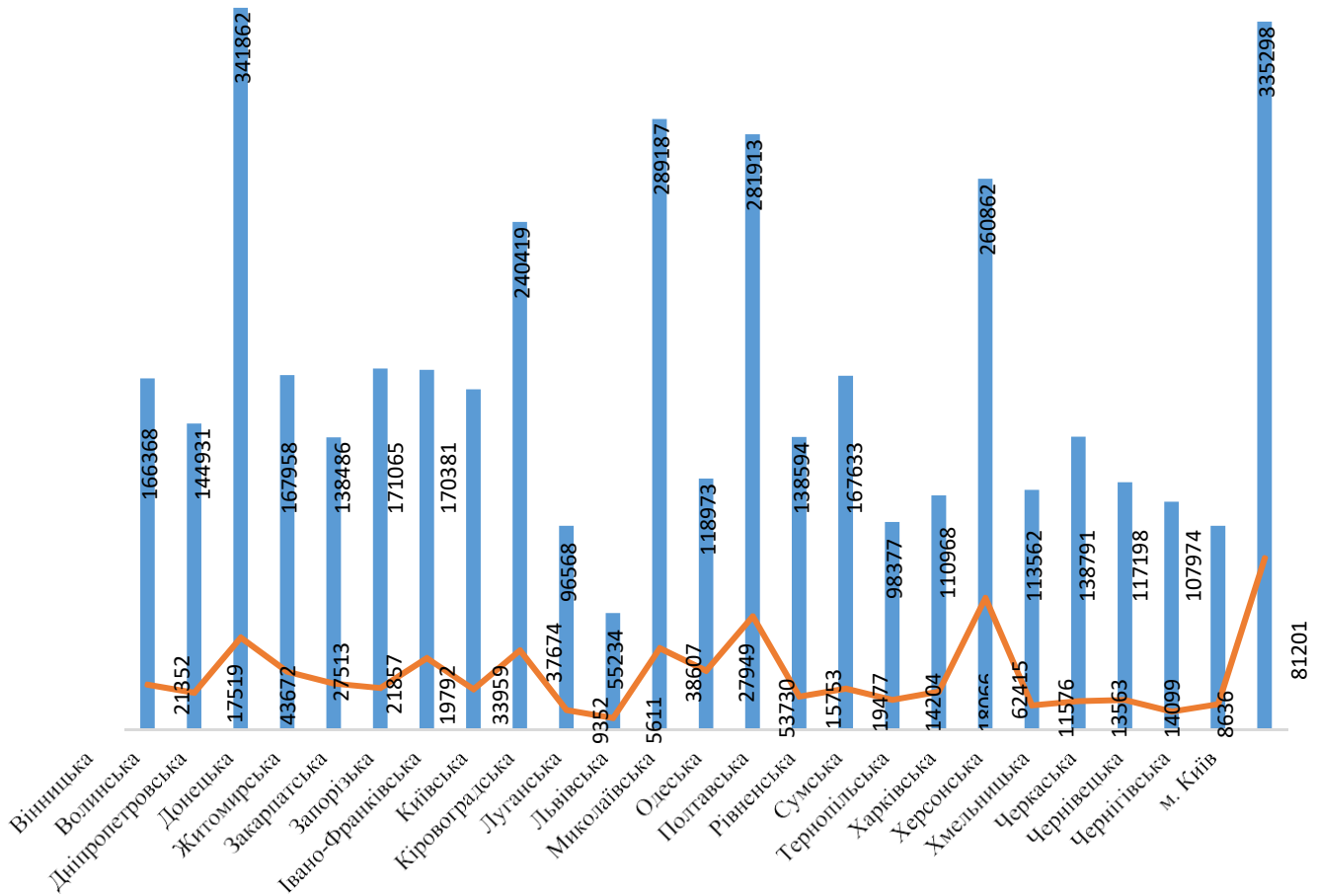
Оперативна інформація щодо мережі закладів загальної середньої освіти, од.

Регіон	Кількість закладів		Різниця
	на 01.09.2021	на 22.07.2022	
Вінницька обл.	654	634	-20
Волинська обл.	561	561	0
Дніпропетровська обл.	848	834	-14
Донецька обл.	491	491	0
Житомирська обл.	578	573	-5
Закарпатська обл.	586	581	-5
Запорізька обл.	496	496	0
Івано-Франківська обл.	606	604	-2
Київська обл.	656	645	-11
Кіровоградська обл.	303	301	-2
Луганська обл.	254	252	-2
Львівська обл.	1130	1104	-26
Миколаївська обл.	453	438	-15
Одеська обл.	736	725	-11
Полтавська обл.	534	533	-1
Рівненська обл.	553	532	-21
Сумська обл.	375	375	0
Тернопільська обл.	653	658	5
Харківська обл.	715	715	0
Херсонська обл.	384	384	0
Регіон	Кількість закладів		Різниця
	на 01.09.2021	на 22.07.2022	
Хмельницька обл.	578	579	1
Черкаська обл.	493	493	0
Чернівецька обл.	349	349	0
Чернігівська обл.	426	417	-9
м. Київ	579	560	-19
Разом	13 991	13 834	-157

Інформація про опорні заклади загальної середньої освіти та їхні філії, од.

Регіон	Опорні заклади				Філії			
	станом на 01.10.2021	станом на 01.06.2022	пошкоджено	повністю зруйновано	станом на 01.10.2021	станом на 01.06.2022	пошкоджено	повністю зруйновано
Вінницька обл.	79	78	0	0	129	128	0	0
Волинська обл.	45	42	0	0	86	83	0	0
Дніпропетровська обл.	53	52	0	0	104	105	0	0
Донецька обл.	31	37	4	1	23	21	6	0
Житомирська обл.	80	76	4	0	69	69	0	0
Закарпатська обл.	55	48	0	0	69	72	0	0
Запорізька обл.	39	39	7	0	50	50	4	0
Івано-Франківська обл.	38	39	0	0	111	109	0	0
Кіровоградська обл.	83	81	0	0	102	167	2	0
Київська обл.	83	83	7	1	167	100	4	1
Луганська обл.	20	20	4	1	28	25	4	0
Львівська обл.	71	67	0	0	118	116	0	0
Миколаївська обл.	24	23	8	0	44	43	2	2
Одеська обл.	61	60	0	0	109	111	0	0
Полтавська обл.	91	91	0	0	72	72	0	0
Рівненська обл.	34	31	0	0	67	73	0	0
Сумська обл.	57	57	7	0	55	53	4	0
Тернопільська обл.	39	38	0	0	81	78	0	0
Харківська обл.	60	57	9	0	58	60	0	0
Херсонська обл.	32	32	3	3	51	55	0	3
Хмельницька обл.	34	32	0	0	30	29	0	0
Черкаська обл.	33	33	0	0	78	78	0	0
Чернівецька обл.	52	51	0	0	66	68	0	0
Чернігівська обл.	48	48	4	1	29	29	1	1
Разом	1242	1215	57	7	1796	1794	27	7

Складено за оперативними даними директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти і науки України.

Розпочали навчання 01.09.2021 р.

Вийшло за кордон, станом на 22.06.2022 р.

Рис. 3.3.2. Розподіл за регіонами учнів закладів загальної середньої освіти, які навчалися у 2021/2022 н. р. (станом на 01.09.2021) та вийшли за кордон із території регіону, починаючи з 24 лютого 2022 р. (станом на 22.06.2022)

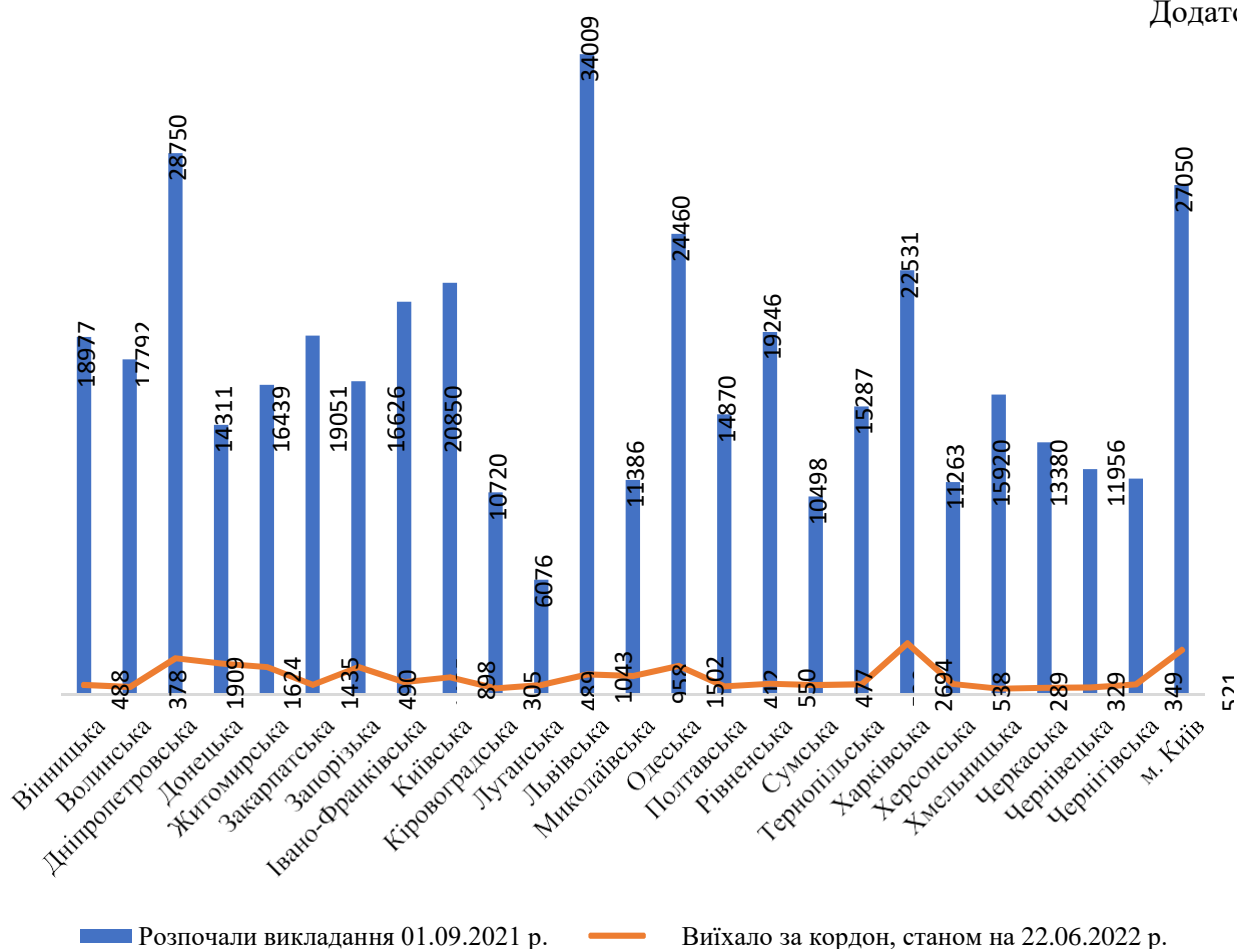

Рис. 3.4.1. Розподіл за регіонами педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які працювали у 2021/2022 н. р. та виїхали за кордон із території регіону, починаючи з 24 лютого 2022 р. (станом на 22.06.2022), осіб

Примітка. Дані по Херсонській області визначено за показниками 368 закладів ЗЗСО (із 16 закладами відсутній зв'язок); по Луганській області – за показниками лише ЗЗСО Северодонецького району (інші ЗЗСО області розташовані на тимчасово захоплених російськими військами територіях, тому інформація про них відсутня); по Запорізькій області – без урахування 163 ЗЗСО, з якими немає зв'язку.

Побудовано за оперативними даними директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти і науки України та за даними Державної служби статистики України.